

Poštnina pavšalirana.

Leto XXIII

**Šoli, mladini
in učiteljstvu!**

Slovenski Učitelj

**Urednik
Fort. Lužar**

**Glasilo jugoslovanskega
krščanskega učiteljstva**

Vsebina:

O disciplini in vzdrževanju v šoli neobhodnega reda. Slavko Črnigoj.	45
Kreformi računskega pouka. Fr. Lužnik. (Konec.)	49
Ali iz življenja ali iz knjig? J. Polák.	52
Najnovija hrvatska pedagogika. Adam Grusling.	57
Društvena in stanovska kronika.	59

**1922
Štev. 4.-5.**

Sklad Slomškove zveze.

Hafner Fran, učitelj	K 20.—	Današnji izkaz	K 224.—
Malešič Janko, učitelj nabral na zborovanju kočevske podružnice Slom. zveze v Dobropoljah	„ 204.—	Prej izkazanih	„ 7201,90
		Skupaj	K 7425,90
		V Ljubljani, dne 26. aprila 1922.	
Skupaj	K 224.—		A. Pirc.

UČITELJSKI VESTNIK.

Slomškova zveza prosi vsa šolska vodstva, krajne šolske svete, vse župne urade in posameznike, ki so dobili Lebarjevo »Oskrbo manjnadarjencev«, da jo plačajo ali vrnejo. Poravnati moramo dolg v tiskarni, kar nam je nemogoče, ako nam navedeni ne plačajo poslane jim knjige. Prosimo tedaj! Dalje opozarjamo vsa šolska vodstva in krajne šolske svete ter prijatelje šolske mladine, da imamo še v zalogi mladinsko knjigo »Pastirci pri kresu in plesu«, ki jo priporočamo v nabavo. Dobra knjiga je zlasti v dobi razširjene popačenosti neizmerne važnosti. Učitelji in duhovniki, ki ne širijo med mladino dobrih mladinskih knjig, ne izpolnjujejo svojih vzgojnih dolžnosti in premalo umevajo svoj poklic.

Pomoč gladujočim v Rusiji. Višji šolski svet je izdal podrejenim naslovom sledeči poziv: Po naročilu predsedstva pokrajinske uprave za Slovenijo z dne 13. aprila 1922, št. 3168, in oddelka za prosveto in vere z dne 20. aprila 1922, št. 1595, se pozivlje učiteljstvo vseh ljudskih in meščanskih šol k najživahnejšemu propagandnemu delu in podpiranju odbora za pomoč gladujočim v Rusiji. Zaradi prekratkega roka se ni mogel organizirati »Ruski dan« na veliki petek, posebno spričo dejstva, da taka enodnevna prireditev, ki bi ne bila zadostno pripravljena, ne bi mogla imeti povolnega uspeha. Pač pa se je okrajnim glavarstvom naročilo, naj se ustanove podporni odbori v vseh večjih krajih in te odbore naj učiteljstvo podpira z vnetim in smotrenim sodelovanjem.

Vsi za enega, eden za vse.

Da pokažemo dvojno mero nam predpostavljenih, nujno potrebujemo gradiva o disciplinarnih zadevah, po katerem bo razvidno:

1. za kakšne malenkosti in na kakšen način morajo naši člani trpeti in dajati odgovore;

2. kaj smejo uganjati nam nasprotni tovariši in to brez vsakih posledic.

Vse tozadevno gradivo naj se čimprej vpošlje osrednjemu odboru Slomškove zveze, ki bo le v slučajih očitljivih krivic sestavil spomenico, jo predložil kraljevemu namestniku, vsem merodajnim faktorjem in javnosti. K temu koraku nas sili obramba, zato ne smatrate tega za denunciacijo. Enaka mera in pravica za vse! Krivic nikar ne trpimo!

Odbor.

IZ MESTNEGA ŠOLSKEGA SVETA V LJUBLJANI.

O redni seji mestnega šolskega sveta z dne 25. aprila 1922 smo prejeli nastopno obvestilo: Predsednik proglasi sklepčnost in otvori sejo. Zapisnikar oglašuje bistvena praesidentialia, ki se vzame na znanje. Zapisnik o zadnji redni seji z dne 16. marca 1922 se odobri brez ugovora. Poročilo okrajnega šolskega nadzornika o osebnih izpremembah med tukajšnjim učiteljstvom in pa o daljših dopustih izza zadnje upravne dobe se vzame na znanje; istotako poročilo o učnih uspehih pri pouku vojakov-anal-fabetov. Za razpisana učna mesta troje katehetov na javnih mestnih osnovnih šolah, nadučiteljice in voditeljice III. mestne dekliške osnovne šole, učitelja in učiteljice na mestni barjanski šoli in stalnega suplenta na javnih mestnih deških osnovnih šolah s sedežem na V. mestni deški osnovni šoli predloži se višjemu šolskemu svetu predlogi. Na znanje se vzemo poročila o nadzorovanju IV. mestne dekliške, V. mestne deške, zasebne vnane dekliške uršulinske in I. mestne deške osnovne šole v Ljubljani, ki jih je predložiti višjemu šolskemu svetu v odobrenje. Stavijo se predlogi za razširjenje obstoječih in ustanovitev novih tukajšnjih šol s pričetkom šolskega leta 1922/23. Predložiti je višjemu šolskemu svetu nasvete o nagradah učiteljstvu za uspešno gojitev cerkvenega petja in glasbe. Sklene se naprositi višji šolski svet, naj izda naredbu na vsa podrejena ravnateljstva srednjih šol, da ne pripusti k vzprejemnemu izpitu nobenega učenca, ki nima priporočila vodstva osnovne šole. Za pisarno mestnega šolskega sveta je naročiti izvod »Narodne prosvete«. Ker se nihče več ne oglašuje za besedo, zaključijo predsednik sejo ob 7 zvečer.

SLOVENSKI UČITELJ

GLASILO JUGOSLOVANSKEGA KRŠČANSKEGA UČITELJSTVA

LETO XXIII.

LJUBLJANA, 15. maja 1922.

ŠT. 4.—5.

O disciplini in vzdrževanju v šoli neobhodnega reda.¹

Slavko Črničoj.

1. O dobri disciplini. O dobri disciplini smo se že mnogo učili, čitali in slišali. Vendar se mi zdi potrebno navesti in poudarjati še nekatere važne posebnosti o tej temi.

Učitelj bodi svojim učencem strog in mil oče, kajti pravi vzgojitelj združuje strogost z milobo. Preговор: »Kakršni starši, takšni otroci«, velja tudi za učitelja-vzgojitelja: »Kakršen učitelj, takšen razred«. Vzoren vzgojitelj, vzorni tudi otroci. Koder pa tega ni, tiči vzrok večidel v učitelju samem, ker ne posveti dovolj svojih stanovskih dolžnosti v prid svoji deci.

Vsakemu učitelju(-ici) je treba predvsem samopremagovanja, ne kazati otrokom nikdar jeze in ne rabiti šibe. Z lepo in strogo besedo dosežeš vse. — Če otrokom kaj ukažeš, naročiš ali kaj podobnega, glej, da izvršijo tudi to do pičice. Bodi dosleden. Tudi obljube moraš držati in izpolniti. — Pri pouku ne govori monotonsko, marveč spreminjaj glas, govori tudi bolj tiho, na kar ti bodo učenci glasneje odgovarjali. — Govor naj bo premišljen, jezik čist. Med poukom imej mirno kretnjo: ne stopicaj! Otroci bodo kmalu nato uvideli učiteljevo konsekvenco v vseh ozirih. — Predvsem pazi, da med poukom ne svariš nikdar preveč glasno; če morebiti še nimaš v začetku pouka pravega miru, postoj za hip s podavanjem snovi, oziroma poglej nemirneža (nepazljivca) nekoliko ostro. S tem smeš upati na mir v razredu in na tak način se bo vsak učenec ravnal že po tvojih migljajih in razumeval opomine.

Dobra disciplina zavisí tudi od učiteljeve priprave na pouk in od njegovega nastopa. Po vprašanju ne kliči takoj učenca, temveč počakaj, da o tem premisli cel razred. Nasprotno ne dopuščaj, da ti otrok odgovarja nepremišljeno tjavendan. Otroka je treba tako privaditi k pazljivosti med poukom, da misli samo na to, kar predava učitelj. Veselo in prijazno naj gledajo otroci v učiteljev obraz. Tako boš vzdržal pazljivost in zbranost pri pouku. Opomni potem otroke, naj ohranijo takšno pazljivost in zbranost tudi pri učenju doma. Seveda je treba za to truda, a vprav s tem si bo otrok vzgojil voljo, ki bo gospodarila nad domišljijo, da bo lahko premagal lahkomiselnost in lahkoživost. Otrok bo postal sčasoma zanesljiv, pozneje

¹ Predavanje na zborovanju podružnice »Slomškove zveze« v Domžalah dne 17. novembra 1921.

resen in značajan. Predvsem pa te bo vzljubil, ker bo uvidel, da mu želiš le dobro in da imaš prav. Ta otrokova ljubezen zopet podpira šolsko disciplino. Iz ljubezni in spoštovanja do svojega učitelja se otroci pogostokrat sami sebe premagujejo tako, da se potrudijo ravnati se po učiteljevih opominih in naukih.

Disciplino podpreš tudi s kaznijo. Dobro je menjati kazni, sicer se ti vedno enakim kaznim privadijo. Najhujša kazen zadene otroka, če ga zapreš. Če hočeš, da boš imel z zapiranjem mnogo haska, stori to poredkokrat in vedno tako, da pri posebnostih razložiš prej otrokom pregrešek — kazen, da krivec in ostali otroci spoznajo zasluženost kazni. Ne kaznuj krivce za isti pregrešek enako, marveč individualno. Otroci naj se tedaj uče sami soditi, kaj je in kaj ni lepo, sami naj iščejo napake!

Pohvala. V 1. razredu smatram poredkoma pohvale primerne: od 2. razreda navzgor pa ne več (izvzemši za kako odlikovano posebnost). Učenec, ki je priden in skrben, da se je prav dobro naučil — je storil le svojo dolžnost, kar se mora učenec tudi sam zavedati.

Obnašanje učencev med poukom in med odmori. Otroke privadi, da ne zapuščajo po nepotrebnem pred poukom in v odmorih svoje klopi; s tem se zavarujemo tudi pred škodljivim prahom, namesto kričanja naj se otroci mirno, poluglasno in veselo med seboj razgovarjajo. Kajti znano nam je, da so učenci, ki so mirni pred poukom, oziroma med odmori, tudi pazljivejši med poukom. — Pouči večkrat otroke, kako naj se vedejo v šoli in tudi izven te. Opomni jih na dostojno pozdravljanje. — Po pouku pelji svoj razred vedno sam do glavnih vrat, odkjer se otroci razprše na svoje domove. Ti pa postoj pred vrati, oziroma na cesti in opazuj njih obnašanje.

Na tak način si ustvariš in ohraniš svojo avtoriteto pred otroci in pred ljudmi.

2. O vzdrževanju v šoli neobhodnega reda. V nižjih razredih ljudske šole bodi učitelj sam vedno točen in skrbi sam za red in snago v svojem razredu. Ne zabi večkrat otroke opomniti na lep red in snago. Kakršen red in snago imaš v šolski sobi v svoji bližini (na odru), takšnega bo tudi otrok povzel od tebe v klopi in pod njo. Učitelj imej svoje predale in omare v redu, potrebne slike naj lepo pravilno vise na stenah. Okna naj bodo okrašena z lončnicami. Tudi ti imej svoje knjige ovite, potem bodo i otroci imeli svoje šolske priprave v popolnem redu. Pred začetkom pouka preglej vedno, če je deca umita in snažno oblečena.

Vsakdanjo potrebo naj opravijo še doma, preden se napotijo v šolo. Smejo pa tudi prišedši v šolo to opraviti preden vstopijo v šolsko sobo. Skratka: že v 1. razredu vcepi izročeni ti nežni mladini ljubezen do reda in snage, da ti ne bo treba v vsakem razredu enoinisto ponavljati.

Otrok raste; s telesom se razvijajo duševne zmožnosti, posebno tudi lastnosti. Slednje opazujemo pri različnih otrocih kaj različno. Pogosto se dogaja, da se večji del otrok nagiblje raje na slabo, nego na dobro stran. Miče jih delati slabo, dobrega se izogibajo.

Te slabe otrokove lastnosti oživijo najraje tedaj, če zapusti učitelj(-ica) svoj razred za par minut. — V nižjih razredih so navadno otroci še boječi, krotki ter se ne upajo spuščati v razgrajanje v učiteljevi odsotnosti. — Kako pa doseči neobhoden mir in red na višji stopnji tudi v učiteljevi odsotnosti?

Smatram višji šolski razred za družbo. »Eden za drugega, vsi pa za vse!« veljaj tu dosledno. Potem ne boš več slišal kričanja svojih pretepačev in bolestnih vzklikov slabjših otrok. Zginili bodo tudi s tem geslom za vedno oni »celi oblaki prahu« v razredu. — Kaj ti pomagajo zapovedi in prepovedi! (Prepovedano je n. pr. smetiti, pljuvati po tleh itd., zapovedano toinono.) Take in slične prepovedi in zapovedi ne bodo imele nikdar pravega uspeha. Toda, kako pomagati temu zlu?

V svobodoljubnih državah severne Amerike in nato širom švicarskih kantonov je moderna pedagogika opustila dušeče prepovedi in zapovedi. Skušala je ukoristiti za vzdrževanje v šoli neobhodnega reda, tisti oživljajoči princip, ki je podlaga konstitucionalnemu življenju, t. j. princip samovladanja. Angleški pedagog Lyttelton trdi: »V tem hipu, ko dečku poveriš to, ali drugo odgovornost, se v njegovi duši začne povest o nesebičnosti.«

V novejšem času (pred vojsko) je dr. K. Ozvald na srednji šoli v Gorici organizoval svoj VI. razred kot šol. občino na podlagi posebnih pravil. Šolska občina izvoli iz svoje sredine 4 funkcionarje: župana, zdravstvenega nadzornika, arbiter elegantiarum in gospodarja.

Ravno pred desetimi leti sem pričel tudi jaz razmišljati v Gorici na zavodih društva »Šolski Dom« o tej šolski občini. Poskusil sem vpeljati podoben sistem tudi v ljudsko šolo. In šlo je. Izpremenil sem pravila, funkcionarje pa v 5 rediteljev in njih (5) namestnikov ter enega nadreditelja.

(Na vidnem kraju v šolski sobi sem obesil lepenko s sledečo vsebino:)
Šolsko leto razred.

Za vzdrževanje v razredu neobhodnega reda in snage.

so izvoljeni za I. polletje sledeči učenci:

1. Reditelj šolske table in odra: N. N., namestnik N. N.
2. Reditelj za vzdrževanje potrebnega reda za ostali prostor: N. N., namestnik N. N.
3. Reditelj za vzdrževanje potrebnega reda na hodnikih: N. N., namestnik N. N.
4. Reditelj za vzdrževanje potrebnega reda (snage) na stranišču v odmorih: N. N., namestnik N. N.
5. Reditelj oziroma oskrbovalec (-lka) cvetlic v šolski sobi: N. N., namestnik N. N.
6. Nadreditelj: N. N.

Razrednikov podpis.

Pravila.

Cilj je v prvi vrsti vzdrževanje v razredu potrebnega reda. Geslo: »Eden za vse, vsi za enega!« — V prvem začetku vsak teden, pozneje vsakih 14 dni enkrat se zberejo vsi reditelji in nadreditelji pod vodstvom razrednika, ki mu javijo morebitne prestopke svojih součencev. K tej skupščini prisostvujejo tudi rediteljevi namestniki.

Za 1. polletje določi teh šest funkcionarjev sam razrednik — najpridnejše in najzaupnejše učence. V 2. polletju pa mešaj tudi manj zanesljive s pridnimi in vestnimi učenci. Od 5. razreda navzgor voli sam razred z večino glasov iz svoje sredine omenjene funkcionarje potom kroglic (kakor pri občinskih in državnozborskih volitvah).

Vsi funkcionarji so razredniku odgovorni za red in snago v izročenem jim delokrogu; v to se ob nastopu svoje službe zavežejo s tem, da dadó razredniku roko.

1. Reditelj šolske table ima skrbeti, da že pred poukom, morebiti v odmorih in po pouku čedno osnaži šolsko tablo, izpere (gobo) cunjo, suho cunjo pa iztrese. S tretjo cunjo obriše prah z mize in bližnjih predmetov na odru in steni. — Če je reditelj odsoten, je dolžan to izvrševati njegov namestnik.

2. Reditelju za vzdrževanje potrebnega reda in snage za ostali prostor v šolski sobi bodi skrb, da se v odmorih šolska soba vedno prezrači; da nikdo ne vstopi z blatnimi čevlji, ne povzroča prahu, ne pljuva na tla, ne zapušča svoje klopi, ne kriči in da otroci ne smetijo.

3. Reditelju za vzdrževanje reda po hodniku (veži, stopnjicah ozir. dvorišču) je dolžnost, da čuva na svoje součence, da se tako vedejo, da ne bo trpela čast razreda.

4. Reditelj za vzdrževanje reda in snage na stranišču v odmorih (ozir. tudi pred in po pouku) ima skrbeti, da prihaja in odhaja vsakdo tiho in mirno na svojo potrebo in da obdrži neobhodno snago v tem prostoru. Na stranišču se ne govori.

5. Oskrbovalec cvetlic v šolski sobi. Učitelj budi pogostokrat za smisel otroke do lepote. V začetku šolskega leta naroči otrokom, naj prinese cvetlice v loncih (lončnice) v šolo, ki bodo ostale čez leto kot kras šolski sobi na oknih. Imejmo na mizi tudi vazo, v katero prinašajo otroci dnevno svežih vrtnih, poljskih in gozdnih cvetlic, ki so jih nabrali doma ali na poti. — Oskrbovalec jih po potrebi zaliva in goji. (Na mešanih ljudskih šolah se postavi deklico za oskrbovalko cvetlic.)

6. Nadreditelju mora biti sveta skrb, da vsi reditelji skrbno in vestno opravljajo svojo nalogo.

K sklepu pripomnim, da se da navedenih šest točk na lepenki in v pravilih tupatam nekoliko predrugačiti, da morejo potem odgovarjati razmeram vsake šolske sobe in poslopja.

Učitelj, ki nima v svojem življenju za prvo skrb svojih šolskih otrok, ki ne vrši svojega stanu z veseljem, se ne pripravlja na pouk, ki

nima jeklene volje, da vpostavi v svojem razredu, za pridobitev prav dobrih ozir. vsaj dobrih uspehov prepotrebne discipline in vzdrževanja neobhodnega reda, je izgrešil svoj poklic! Kajti, ne gre tu samo za to, da učitelj mrtvo uči, temveč, da svojo deco tudi lepo vzgaja k samostojnemu, značajnemu in čednostnemu življenju, da postane nekoč dika in ponos človeški družbi, ljubitelj naše ožje domovine Slovenije in celokupne države Jugoslavije!

»Sreče v srcu večje ni,
če za vero, domovino
dobro vzgajal si mladino,
blažil rod prihodnjih dni!«

K reformi računskega pouka.

Fr. Lužnik.

(Konec.)

Uporabne naloge.

Neštetokrat se slišijo pritožbe staršev, da ne znajo njihovi otroci izračunati niti najpreprostejše naloge iz domačega gospodarstva, akoravno si že več let trgajo hlače po šolskih klopeh. Seštevanja, odštevanja, množenja in deljenja se sicer nauče — dasi po večini le mehanično —, a kaj jim pomaga vse to znanje, če ga ne znajo uporabljati v življenju! Toda odkod ti neuspehi? Saj imajo vendar naše računice toliko nalog iz praktičnega življenja in ni ga skoro predmeta, ki bi mu učitelj posvečal toliko šolskega časa, kot ravno računstvo! Tiči morda vzrok tem neuspehom v metodiki pouka? Ali niso morda naloge prav izbrane?

Če listamo po naših računicah, vidimo, da je večina uporabnih nalog razvrščenih povsem sistematično: za seštevanjem pridejo uporabne naloge iz seštevanja, za odštevanjem one iz odštevanja itd. Učencu zato ni treba veliko premišljati, kakšno računsko operacijo zahteva ta ali ona naloga. Dovolj je, da ve, katera računsko vrsta se je nazadnje obravnavala in učenec pride kmalu do zaključka: »Aha, zadnjič smo seštevali, torej mi bo tudi tukaj treba seštevati.« In če mu že ne pove tega »glavica bistra«, mu pove rešitev takoj na prvi pogled naloga sama: »Tonček si je prihranil ... Din, Janezek pa ... Din; koliko oba skupaj?« So to res uporabne naloge? Take naloge služijo izključno le namenu, vaditi učenca na praktičnih zgledih raznih računskih operacij. Namen jim je torej v a j a, ne pa u p o r a b a.¹ Toda učenec se mora uriti tudi v takih nalogah, pri katerih je treba računske operacije šele iskati in izbirati. Le tem pri-

¹ Te naloge imenujejo nemški metodiki »oblečene« naloge, a prave uporabne naloge to niso!

stoja po pravici naziv »u p o r a b n e n a l o g e« — nekateri jih nazivajo tudi »praktične naloge« — in teh je v naših računicah po mojem mnenju premalo.

Da morajo biti n a l o g e z a v a j o razvrščene po računskih vrstah, temu pač ne more nikdo oporekati. Za prave uporabne naloge pa bi bila gotovo umestnejša razvrstitev p o s t v a r n i h s k u p i n a h. Kako moremo sicer od učenca zahtevati, da naj obrača vso svojo pozornost nalogam, ki nimajo nikake miselne zveze med seboj! Komaj izračuna ubogi šolarček obseg »nekega« travnika, že mora računati težo dveh svinj sosedu »A« in »B«, in komaj je gotov s tem računom, že pride na vrsto hlapec — vedi Bog, odkod in čigav —, ki naj se mu izračuna letni prihranek itd. Učenec pri takem računanju ne more dovolj koncentrirati svojih misli in vglobiti se v vsebino nalog, zato pa tudi nima zanje dovolj zanimanja.

Ni pa slabih uspehov v uporabnem računanju pripisovati toliko nalogam samim; glavni vzrok slabih uspehov tiči v njihovi o b r a v n a v i. Vsa naša metodika gre za tem, da s podajanjem in razvijanjem učne snovi odstranimo iz računstva skoro vse ovire in težkoče, ki bi jih moral učenec s a m premagati. Namesto, da bi učenec iskal rešitev naloge sam, mu jo išče učitelj; namesto, da bi učenec vpraševal sam, vprašuje učitelj. Je to v z g o j a k s a m o s t o j n o s t i? Ali se tako dramijo in izobrazujejo učenčeve duševne sile? Ne, tako se u b i j a j o! Ni se nam potem čuditi, da tak pouk ne more obroditi sadu, kakršnega bi si želel učitelj.

Kako naj se torej pravilno obravnavajo računske uporabne naloge? — »Obravnava je za čuda preprosta — (verblüffend einfach) —: Učitelj naj namreč ne reče učencem nič drugega nego: računajte (Kühnel)!«, nakar naj učenci sami iščejo in izvršujejo rešitev naloge. Sami naj mislijo, iščejo, sodijo, sklepajo! Da pa zamorejo priti iz lastnega nagiba do jasnih stvarnih predstav, v kolikor jih zahtevajo posamezne naloge, ne stavljaj vprašanj učitelj, ampak učenci. Saj tudi v življenju izprašuje le tisti, ki česa ne vé in hoče kaj vedeti, ne pa tisti, ki — že vé.¹

Toda, toda... Kje pa ostane naša učna umetnost, če bomo kar »križem roke držali«? K temu mi je pripomniti: Nikakor ne mislim zanikati ali podcenjevati važnosti učiteljevega dela in niti zdaleka mi ne pride na misel trditev, da je vsako učiteljevo poseganje v delo učenčevo — nepotrebno. Pridružujem pa se zahtevi novejših metodikov, da ie treba umetnost računskega pouka — in pouka sploh — presojati s po-

¹ Nehote se spominjam tukaj one dogodbe o srečanju dveh kmetov, ki jo je prevel iz ruske čitanke (v »Slov. Učitelju« 1920, št. 1) tov. Silvester. Razvil se je med kmetoma ta-le pogovor: »Dober dan!« — »Dober dan!« — »Kaj voziš?« — »Drva!« — »Kaj, drva? To je vendar seno!« — »Če vidiš, da je seno, zakaj vprašuješ?« — Dostikrat bi nas lahko tudi otroci tako zavrnil in osmešili, kakor je osmešil ta kmet svojega sosedu.

vsem drugih vidikov, kot se je presojala doslej. Umetnost učiteljevega dela ne obstoja v razvijanju nalog, ampak v razvijanju in pospeševanju učenčevega samostojnega dela. »Najidealnejši pouk — ki se seveda nikdar ne bo uresničil —, bi bil ta, da bi učitelju dolgo časa, morda več ur, ne bilo treba ničesar povedati, k večjemu na koncu: Otroci, to ste dobro napravili (Kühnel)!«

Ne smemo pa se zadovoljiti že s tem, da znajo učenci samostojno reševati naloge, ki jim jih podaja računica. Znati jih morajo tudi samostojno tvoriti. V življenju se nam problemi in premise ne ponujajo na krožniku, stavimo si jih in iščemo jih sami. Če torej hočemo, da bo računski pouk v resnici odgovarjal zahtevam življenja, nam je treba učence že zgodaj navajati k temu, da bodo sami sestavljali računske naloge. Učenci naj sami poizvedujejo za cene raznih življenjskih potrebščin, zbirajo naj cenovnike, tržna poročila itd. Zapisujejo naj si tudi račune iz domačega življenja. Čemu podajati učencem toliko natančno formuliranih nalog?! Sezimo v življenje in pustimo učencem, da jih stavijo in formulirajo po svoje! Lahko se n. pr. igrajo kupce in prodajalce, natakarije in goste itd. Dala bi se n. pr. uprizoriti igra na ta-le način: Učenec-»kupec« imenuje zaželeno blago in količino, učenec-»prodajalec« izračuna ceno, vsi drugi učenci pa so njegovi »uslužbenci«, ki mu pri računanju pomagajo in pazijo, da se ne »všteje«. Možnih pa je seveda več variacij, ki pa jih tukaj ne bom našteval.

Omenim naj le še eno vrsto nalog: računske uganke. K temu le par zgledov: V družini je 6 sinov in vsak izmed teh ima eno sestro. Koliko otrok šteje družina? (7) — Ali: Trije prijatelji hočejo iti v Ljubljano. Do tja je 24 km. Koliko kilometrov pride na vsakega? (24) — Ali: V hlevu je letalo 12 podgan. Od teh jih je gospodar ubil 3. Koliko jih je ostalo? (3; druge so zbežale.) — Tudi take naloge zahtevajo treznega, stvarnega presojanja. Ker pa za praktično življenje nimajo nikakega pomena, jih uporabljaj učitelj le tu in tam učencem v razvedrilo in kot nagrado njihovi marljivosti.

* * *

Sodilo bi v okvir te razprave še marsikaj. Nisem se niti z eno besedo dotaknil ulomkov in decimal. Omenil sem učni načrt le mimogrede, dasi bi bilo zelo potrebno, da se tudi pri sestavljanju učnih načrtov otresemo nekaterih podedovanih tradicij in da tudi tu zaveje nov, svež duh učne reforme. Tudi o računskih igrah sem izpregovoril le mimogrede, dasi bi poglavje o računskih igrah ne bilo baš odveč. Angleški učiteljski list »Teacher's World« (izg.: tičierz vörld) pri naša skoro v vsaki številki nekaj takih iger — znak, da se inozemske šole zanje zelo zavzemajo.

Ni pa bil moj namen, podati v tej razpravi izčrpno sliko reformnih prizadevanj na tem polju. Hotel sem s to razpravo le vzbuditi pri tovariših (-icah) zanimanje za tozadevno reformno slovstvo. Obenem pa

sem hotel tovarišem (-icam) utrditi zavest, da se bo tudi slovensko šolstvo moralo oprijeti novih, zdravih reformnih idej, če hočemo dočakati kdaj boljših učnih in vzgojnih uspehov.

Čital sem nekoč to-le pripovedko: Nemški Mihelj je nesel pšenico v mlin. Bil pa je Mihelj strašno neroden. Imel je pšenico nabasano v vreči, ki si jo je bil natovoril na ramo. Da pa je bila vreča v ravnotežju, je imel v drugem koncu nabasano — kamenje. Hudo je trpel revež pod težo bremena. Sreča ga Američan Yankee (izg.: jänki). Zasmili se mu Mihelj in dati mu hoče dober svet: »Prijatelj, neroda, vrzi vendar kamenje iz vreče in razdeli si pšenico tako, da je bo v obeh koncih enako. Boš videl, da ti bo breme lažje!« Noče pa Mihelj slušati dobrega sveta Yankeejevega. »Kaj, ti me boš učil, kako se nosi pšenica v mlin!« mu odvrne ježno. Tako-le jo je nosil moj oče, moj stari oče in tako jo bom nosil tudi jaz in — konec!«

Sklepam z željo: Dal Bog našemu učiteljskemu stanu malo Miheljnov in mnogo — Yankeejev!

O p o m b a. Za pričujočo razpravo šta mi služili največ sledeči deli, ki jih tovarišem (-icam) prav toplo priporočam: Kühnel, Neubau des Rechenunterrichts, I. und II. Band (Klinkhardt, Leipzig); Gerlach, Von schönen Rechenstunden (Quelle & Meyer, Leipzig).

Ali iz življenja ali iz knjig? —

Janko Polák.

»Ali roka božja se je prikazala iz nebes in je postavila na zemljo ogromno ogledalo, ki se opira z gorenjim robom samih zvezd, sloni s spodnjim na dnu morja ter sega na obeh straneh od jutranje zarje do večerne.«

Ivan Cankar: »Navada je železna srajca!«

Uverjen sem, da bi našel med učitelji — obojega spola — prav malo takih, ki bi ne zagodrnjali, če bi zagledali lepega dne v šoli namesto šolske table kos Cankarjevega ogromnega ogledala. Ta in oni bi vrgel morda v svoji sveti jezi celo kamen, če bi ga imel slučajno pri rokah, v ogledalo ter bi mu nič ne bilo žal, če bi se razletelo dragoceno ogledalo na kosce.

»Navada je železna srajca!« —

In železnih rok bo treba, da potegnemo temu in onemu učitelju železno srajco preko glave. Pri tej operaciji si bo pomencal oči, se ozrl v ogromno ogledalo in krenil bo po stezah, potih, kolovozih in cestah za našim velikim romarjem v pestri svet.

Na potovanju bo spoznal, da je hvaležnejše delo zajemati snov za vzgojo — pouk je itak združen z njo — iz življenja, nego pa iz mrtvih knjig, iz katerih puhti samo jetično moralizovanje, ki okuža zrak v že itak zatohli šolski sobi.

Preden krenem v tej razpravi na steze, pota, kolovoze in ceste za našim velikim romarjem, se mi vidi — glede na pravilno umevanje njegove moralne in socialne vzgoje — potrebno, da izpregovorim nekoliko besed o avtoriteti in ljubezni, ki sta glavna činitelja vsake, še posebno pa moralne in socialne vzgoje.

Kdor umeva pod besedo »avtoriteta« brutalno nasilje, ta se v način Cankarjeve moralne in socialne vzgoje ne bo vživel nikoli; še manj se bo posrečilo to onemu, kdor ne ume ljubezni, ki ji je izvir in izliv, beseda sama, ki je postala meso; zakaj Cankarjevo pojmovanje avtoritete tiči v človeštvu, ki nudi vsaki individualnosti svoje, in Cankarjevo pojmovanje ljubezni tiči v konsekventnem izpolnjevanju velike zapovedi o nji; in le v takem pojmovanju avtoritete in ljubezni je mogoče, da se ne zaduši nobena individualnost. Pač pa se pri tem spozna, da vsaka individualnost ni drugega, nego droban delec človeštva, in da se mora ta delec prilagoditi celoti; zakaj samo iz takega medsebojnega požlahtnjevanja celote z delcem in delca s celoto se more roditi iz individualnosti moralen značaj kot višek vsake, še posebno pa moralne in socialne vzgoje.

In tako pojmovanje avtoritete in ljubezni diha iz vsakega Cankarjevega spisa, naj ga je posvetil človeštvu, domovini ali materi svoji. Tako pojmovanje avtoritete in ljubezni duši egoizem; in čudež ni, da so metali našemu velikemu romarju na steze, pota, kolovoze in ceste blato in trnje. Blaten in krvav se je rinil naprej, dokler ni telesno omagal in umrl sredi poti med blatom in trnjem. Umrl pa je samo telesno; njegov veliki duh živi med nami še sedaj, a docela ga bodo umeli še le rodovi, ki jih bo požlahtnila njegova moralna in socialna pedagogika.

Le-té pa ni zbrane na tako majhnem prostoru in v tako obilni meri nikjer drugje, nego v njegovih »Podobah iz sanj«; in zaradi tega si oglejmo nekoliko najprej te.

Sicer vem, da učitelj ne bo vedno srečaval na stezah, potih, kolovozih in cestah umetnikov, kakor jih kažejo Cankarjeve podobe, a kar bo zajel iz življenja, to se bo življenju tudi prilegalo; in njegova dolžnost je, da vzgaja za življenje.

No, ta in oni mi poreče, da nimajo te vrste umetniki in geniji v osnovni šoli ničesar opraviti. Temu ne oporekam; trdim pa, da učitelj ne sme biti vzgojitelj samo šolske mladeži, temveč tudi šoli odrastle množice, ki naj jo vzgaja s predavanji v tem ali onem društvu. Seveda, da bodo zadela taka predavanja v živo, mora biti zajeta njihova snov iz življenja in prilagoden življenju; in glede na to trdim, da je hvaležnejše zajemati iz prakse — ne mislim iz prakse posameznika, temveč iz prakse množice — nego iz teorije, ki je le prevečkrat možganski produkt posameznika.

Nihče mi menda ne bo oporekal, če trdim, da ni izključeno — ne v mestih in ne na kmetih —, da bi učitelj ne srečaval na stezah, potih, kolovozih in cestah sinov in hčerá, ki so izvoljenci sreče. Tudi sinovi in hčere izvoljencev sreče so umetniki in geniji posebne vrste; zakaj njihov vpliv je tu in tam izredno velik. In umetniki in geniji te vrste — obojega spola — se zavedo kaj kmalu, čigavi da so; a ker so tega in onega izvoljenca sreče, se jim — izjemoma seveda — dovoli marsikaj, česar se sinovom in hčeram množice skoro nikoli.

In kaj sledi iz tega? — Ste že razmišljali o tem? — No, če še niste, vam povem, da se zaradi takega in podobnega postopanja razlije po svetišču — kjer bi moral pluti dih socialne ljubezni — smrad egoizma, ki duši že v kali osnovo za nadaljnjo socialno vzgojo.

Vsega tega se ta ali oni učitelj niti ne zaveda, ker njemu samemu morda nedostaje one vsestranske izobrazbe, ki ga privede do spoznanja resnice, da smo pred Bogom vsi enaki, in da ni noben človek več nego človek, čeprav ga je izbrala sreča za svojega izvoljenca.

»Človek sem!« —

Da, to spozna je prvi korak k velikemu smotru socialne vzgoje. Na videz je to spoznanje preprosto in samo po sebi umevno; v resnici pa se prikljpe do tega izpoznanja prav malo ljudi; a posebno malo onih, ki jim je vzgoja tako rekoč zvanje. To trdim iz lastne izkušnje; in prav nič me ni strah povedati, da se prav naobraženi globoko priklanjajo izvoljencem sreče, zlatemu teletu in božanstvu dvajsetega stoletja, t. j. kapitalizmu; nekam tesno pa jim je okoli srca, če zaidejo ti naobraženci med množico, četudi sami niso drugega, nego samo neznamen del te množice, in sicer oni del, ob katerem bi se množica lahko oplemenitila.

Razumnim sem povedal dovolj! —

Kdor ni dobre volje, tega ne bom izpreobrnil, čeprav mu napišem takih razprav celo knjigo. Zaradi tega krenem — samo z onimi, ki so dobre volje — po stezah, potih, kolovozih in cestah dalje za našim velikim romarjem.

Da ne sodi politika v šolo — posebno ne v osnovno šolo — vemo vsi. Toda, dokler bo šola politikum — časi, ko šola ne bo več to, so še nedogledni — mora imeti tudi učitelj vsaj toliko političnega obzorja, da loči komedijo od tragedije.

Proti izrabljanju šole v politične namene bi lahko mnogo storila močna učiteljska organizacija; a ta organizacija bi morala biti res strogo stanovska. Nobena — pa naj bi bila še tako močna — učiteljska organizacija ne more in ne sme siliti množicam svojega kulturnega naziranja; zakaj množice so že od rojstva take, da si žele časne in večne sreče. Kdor pa deluje samo s kulturo pameti in ne tudi s kulturo, ki ima svoj izvir v razodeti resnici, ta vzgaja samo za časno srečo — a še ta je dvomljive vrednosti — nikoli pa ne more vzgajati za večno srečo. Nihče ne odstrani resnice, da velja tudi ob vzgoji reklo: »Romae vivitur more Romano!« V dokaz te moje trditve naj priča 80 do 90 %

učiteljev, ki so pritrdili temu reklu v še malo bolj kulturnih ozemljih, kakor je naša Slovenija.

Da padejo lepe besede tolikrat na skalnata tla, je temu vzrok vzgoja, ki deluje s samo pametjo, a gre slepo mimo ljubezni, ki edina more privedi človeka do spoznanja, da smo si ljudje — zaradi Boga in zaradi sebe samih — med seboj bratje in sestre. Pa bi naj dal brat bratu namesto kruha kamen? In sestra sestri namesto ribe kačo? — Kolika surovost! — Pa odkod ta surovost? — Iz samega nepoznanja prave socialne ljubezni. Toda kje naj spozna nerazsodna množica pravo socialno ljubezen, če poznajo njeni vzgojitelji — bodisi konfesionalni, bodisi simultani, bodisi brezverci — socialnost komaj po imenu?

Dobršen del moralne in socialne vzgoje — ki vodi k časni in večni sreči — tiči tudi v pametni rešitvi seksualnega vprašanja. Toda, kako rešujemo to vprašanje pri nas? — Čisto po metodi ptičarja: glavo vtaknemo v pesek in z vsemi štirimi valimo rešitev tega vprašanja drug na drugega. — Ali res ni med nami moža, ki bi si upal to gnojno bulo načeti — ne glede na levo in desno — z ostrim operacijskim nožem? — Da, hvala Bogu, imamo ga!... In pride dan, ko bodo Slovenci tega moža slavili kot svojega največjega dobrotnika, in mu peli slavonspeve še z močnejšim glasom, nego kriče danes: »Križaj ga!« — Kaj nam koristi, če kričimo ob rafinirano zamišljeni pornografiji: »Čistemu je vse čisto!« — a se ob študiju eminentno socialnega problema pohujšujemo! — Prav nič nam to ne koristi, pač pa nam govori to, da smo: ali tako neumni, ali pa tako hudobni. Jaz zase bi prisodil množici neumnost, inteligenci pa hudobnost, okrašeno z demagoško gloriolo. Pa naj bo temu že kakorkoli, resnica je in ostane, da je v interesu množice, ako se reši to vprašanje na pameten način, kakor nam je pokazal mož, ki je v resnici dika našega naroda. »Honny soit qui mal y pense!« — In zaradi tega mislim, da bi bilo za naše množice zelo važno, če bi se bodoči njeni vzgojitelji vendarle seznanili s pojmi o načinu rešitve seksualnega vprašanja ob kakih urah, ki so namenjene somatologiji itd. Končno trdim tudi, da je docela napačna misel, da so za sejanje tega nauka ugodne samo mestne njive. Ne, ta nauk je neobhodno potrebno sejati tudi na kmetijskih njivah, da, celo na onih, ki so skrite med hribovskimi zaselji.

Moralno in socialno vzgojen človek ne more in ne sme želeli smrti nikogar; kamoli, da bi želel smrti celih narodov. In vendar nam pričajo dogodki nedavno minulih let, da je bila namenjena smrt celim narodom; to je znak, da se moralna in socialna vzgoja pri gotovih narodih ni pravilno upoštevala in povzročila, da so hiteli milijoni ljudi z odprtimi rokami in veselo pojoč, kakor bi šli na svatbo — smrti nasproti...

Za dobro moralno in socialno vzgojo bo treba korenito reformirati ves naš dosedanjí realní pouk; zakaj, če bomo korakali tudi v bodoče po izvoženem in blatnem kolovozu, no, potem se ne sme čuditi nihče, ako bomo zašli zopet v močvirje, v katerem se bo potapljal rod za rod, a največ naših rodov bo potopila v tem močvirju — zgodovina.

Kaj pa je bila dosedaj zgodovina po naših šolah? Prav nič drugega, kakor pravlјice, podobne onim, ki so si jih pripovedovali na peči otroci, na zapečku pa starci... A dostikrat je bila šolska zgodovina še mnogo bolj neslana, kakor one pravlјice. Oglejmo si par stavkov iz brošurice po letu 1918., ki je bila namenjena vzgoji. »Črnogorci ne ljubijo ničesar bolj, nego vojno. Nanjo so navezani z vso svojo dušo. Junaki so z dušo in telesom. Vojna jim je najsvetejša dolžnost. Delo na polju in na domu prepuščajo ženam; zakaj to opravilo ni za junaka Črnogorca!« Torej za junaka ni delo? Jaz pa pravim, da je strahopetec vsak, ki se boji dela, čeprav je ta človek sam Črnogorec. Pustimo že vendar ob vzgoji in pouku nož in puško in omenjajmo kaj več o važnosti dela, ker je delo ustvarilo kulturo. Ali ni še dovolj surovosti radi noža in lenobe? Človek, ki je surov do svojega bližnjega, je surov tudi do vsega lepega božjega stvarstva. Nič ne pomaga vsa lepa in moderna biologija iz zemljepisja in prirodozlovja, če izteza Klijo svojo roko samo po nožu in po puški. In če ni človeku mar svojega bližnjega, kaj mu bo mar nežnega cveta, ki ga utrga brez vsake potrebe in vrže v blato; kaj mu bo mar drobne ptičice, ki ji pomori mladiče in zada isto boleost, kakor bi jo zadal materi, če bi ji vzel nežno dete iz naročja in ga usmrtil.

Zato ni čudno, da se Peter Klepec ne zave svoje moči in kloni kljub svoji ogromni moči vedno bolj k tlom... Celo po svetu je moral iti, in hodil je dolga leta po tujem, neznanem svetu. Že se je vračal proti domu. A komaj je stopil skozi vrata, že je treščilo zopet v dom in razneslo Petra Klepca skoro na vse štiri strani neba. Uničil pa Petra Klepca tudi tresk ni.

Zdi se, da zbira raztresene ude in da se vrača... Zdi se, da se je po tresku zavedel, da je neumrjoč... Zdi se, da se je zavedel končno tudi svoje lastne in ogromne moči...

Gorje, ko se vrne drugič, takrat bodo grmele njegove besede: »In vi, ki bi me bili že na domu lahko domislili moje ogromne moči, ste molčali. Ne da bi mi bili pokazali prave poti, ki vodi do časne in večne sreče, speljali ste me na blatni kolovoz in še po tem ste mi kazali samo v klanec. Zraven sem še moral vleči težko butaro. In za koga? — Ne zase, temveč za one, ki bi morali poginiti, da ni mene na svetu!« —

Strah bo po teh besedah vseh onih, ki so imeli ob vzgoji in pouku v rokah znanje in moč. Še je čas! Še se da popraviti to in ono, a reformatorji vzgoje naj ob svojem reformatoričnem delu nikar ne prezro ogromnega ogledala življenja.

V dušo in srce pa ne reže noben plug tako globokih brazd, kakor jih reže pesem. Ta odpira vrata na stečaj mislim in spominom ter je doživljaj, ki ostane v duši in srcu neizbrisljiv. Ali so se vzgojitelji množic tega velikega pomena pesmi za moralno in socialno vzgojo zavedali? — Ali so se zavedali, da treba duše in srca pripraviti s pesmijo, »ki jim bo v srce segala, občutkom se prilegala«? Ne oporekam, da smo gojili tudi dosedaj pesem v šoli in izven šole, a vidi se mi, da v tem oziru še ni bilo prave izbire. Le malo jih je bilo, ki so študirali besedilo in melodijo glede

na njuno moć do duše in srca. Zato je že čas, da krenemo tudi v tem oziru na novo pot; domovina naša je prosta in zavriskala je jutranji zarji, nebeški luči in solncu božje ljubezni nasproti. Množica, ki ima v dušah in srcih cvetje ljubezni, ostane vedno sveža in mlada. Ona ostane sveža in mlada ob zorni pomladi, rodnom poletju, bogati jeseni ter pusti in mrzli zimi.

Ogromno ogledalo, ki ga je postavila božja roka na zemljo, opominja vzgojitelje, da čas hiti, da se s časom širi in raste to ogromno ogledalo na vse strani in da bo čim dalje, tem težje razbrati dogodke, ki vrve neznano kam v tem ogromnem ogledalu...

Najnovija hrvatska pedagogika.

Adam Grusling.

Kao što je »Narodna ekonomija« upraviteljica materijalnih dobara, tako je i »pedagogija« upraviteljica duševnih ili idealnih dobara. Sve druge grane naukâ i umjenja traže iz života i svijeta istine i narodno blago, a te dvije upraviteljice sve pronadene stečevine onda privađaju u praktični život narodni. Godina 1835. važno je i za hrvatski narodni život. Te naime godine podiže svoj gromki glas Ljudevit Gaj za to, »da i mi naše mile Slovenske matere jezik, koji s obilnostjuma rečih i slastjuma izgovara diči se, i koji nas s osamdesetmi milioni naše braće naravski veže, osvetlati i na dostojnu čast podići porašćimo se.« Gajev poklik svom snagom prigrliše Dragutin Rakovac, Ljudevit Vukotinović, Pavao Štoos, braća Antun i Ivan Mažuranić i Vjekolsav Babukić. Iz ujedinjenih sila ovih mladih i vatrenih pobornika hrvatske narodne stvari sjajno sinu 1835. »Danica« sa geslom: »Narod bez narodnosti je tijelo bez kosti!« Tako:

»Tamo mile vile rajske dadu sile.

On se stane, svijet se gane, rodu zora svane.«

Tako se probudi i pokrenu hrvatska narodna prosvjeta u sklopu ondašnje Austro-Ugarske. »V kolu jesu vsi Horvati stare države: Staroj Slavi verni svati z Like, Krbave, Kranjci, Štajer, Gorotanci i Slavonija, Bosna, Srbliji, Istrijanci ter Dalmacija?« Iz toga se kola rodi »Narodna čitaonica u Zagrebu«; a u ovoj »posta redakcija novina i knjiga, klub ilirski, gdje se sve raspravlja i glasovi na sve strane šalju; knjižara ilirska i »Matica«, učeno društvo, muzeum i gospodarsko društvo, kazalište i opera, napokon »Narodni dom«... Tomu se narodnomu radu nađe i snažna zaštita mladih vitezova, koji zapjevaše:

Koj nam rod i dom zatira
Nek pod sabljom on umira;
Koj podkapa nam pravice,
Neka umre od strelice...«

Taj narodni preporod preporodi i škole te u njima narodni uzgoj, koji se oteo malo po malo centralizmu Marije Terezije i njezinoga sina Josipa II. Osnivale su se škole što je više bilo moguće. A radi pomanjkanja učitelja preduzimali su početnu obuku ponajviše svećenici i po njima iz drugih stališa i na zabitnijim selima po »Systema scholarum elementarium« iz g. 1845. G. 1847. proglasi hrvatski sabor zaključak: »Narodni jezik po svoj se zemlji ima uvesti u škole i urede.« Poslije burnih vremena 1848. i apsolutizma istakli su se kao reformatori školstva Stjepan Ilijašević i Franjo Sladović; zatim poslije g. 1861. Franjo Klaić, učitelj Stjepan Novotni. A po redakciji Mate Mesića prihvati hrvatski sabor »školski sustav za narodne pučke učione; učilišta u trojednoj kraljevini Dalmaciji, Hrvatskoj i Sloveniji.« Po njem su bile pučke škole niže sa 3, a više sa 4 razreda u gradovima. Vrlo znamenit je napredak učinjen godine 1865. kad se sakupilo oko 80 učitelja u Zagrebu, koji osnovaše »Zadruhu« sa Ivanom Filipovićem na čelu, koji izradi »Ustav pučke škole u trojednoj kraljevini«. Na taj ustav postade zakonom; ali bude ipak osnovkom raspravi »Prve opće učiteljske skupštine 1871.«, iz koje za bana Ivana Mažuranića izade kao zakon 1874. Stvoritelji, a i provadoči toga, te i kašnjenja zakona 1888. za bana Khuen-Hedervarya bijahu prvak Ivan Filipović, Ljudevit Modec, Skender Fapković i Stjepan Basariček iz redova pučkih učitelja. Ti se ujedno mogu pravom smatrati osnivačima naše »Hrvatske Pedagogije«, koja se dalje izrađuje.

God. 1859. složiše se Ferdo Mlinarić, Ferdo Vuksanović i Vjenceslav Maržik, te osnovaše školsko-uzgojno-stručni list »Napredak«, komu bude prvi urednik vjeroučitelj preparandije Stjepan Novotny. A kasnije g. 1871. osnovaše zagrebački učitelji »Hrvatski pedagoško-književni zbor«, za izdavanje pedagoških stručnih knjiga, komu »Napredak« postane glasilom. Stjepan Novotny izdao i prvu hrvatsku pedagogiju: »Gojitba i učba« u strogo kršćanskom duhu, što je više godina bila učevna knjiga učiteljske škole.

Naslijedio ga je Stjepan Basariček sa svojim pedagoškim radnjama, koje su upće poznate. »Veoma je žaliti, što je taj neumorni pisac osnovao svoje »Uzgoslovlje« na Herbartovu sustavu, koji kršćanska filozofija osuđuje; te s toga nije potpuno uspio u nastojanju, da spomenutomu djelu dade izrazito kršćanski biljeg.« (Dr. Martin Štiglić: Povijest Pedagogike 1893., str. 269.) Ne samo kršćanski, nego i liberalniji objektivni filozofi Herbata osuđuju. Tako n. pr. veli dr. Richard Falkenberg: »Geschichte der neueren Philosophie 1898. p. 437.« »Die intellektualistische Entselbständigung der praktischen Fähigkeiten der Seele führt Herbart folgerecht zum Determinismus.« Basariček je time dakako zaveo i mnoge svoje učenike u tu bludnju, n. pr. Ljudevita Dvornikovića u »Temelji psihologije«, pa Adolfa Vukovića u »Metodici zemljopisne obuke«, gdje se od 14 predavanja samo u 4 nalaze elementi iz religije. (Vidi »Napredak« 1902, str. 306 sl.) Da se Basaričkova manjkavost popravi, predložio

sam ja u članku »Formalni stupnjevi«, »Napredak« 1894, str. 65 i 86 te 1897, str. 481 sl., da se na ovo pet dodade još i šesti formalni stupanj »Idealizovanje«, t. j. spajanje »Bož. Objave« sa profanim predmetima. To ali nije prihvatio Stjepan Basariček, pa poslije i svi kod Hrv. ped. knj. zbora sve do danas.

(Svršit će se.)

Društvena in stanovska kronika.

Preosnova ljudske škole.

Šola naj je državna. Tako pravi Radojević in tudi vse naše učiteljstvo. Prav! Pristavljamo pa, da samo dotlej, dokler se v državnih šolah vzgaja po namenih ljudstva. Na vsak način pa imej ljudstvo v demokratični dobi in demokratični državi vsikdar pravico snovati tudi zasebne osnovne šole, ki jim mora biti končni smoter vzgojiti vrle ljudi in državljane. Zasebne šole bi morali s stališča konkurence na umstvenem poprišču pozdravljati z veseljem in jim celo pomagati do razmaha. Res je, da take šole, če bi se namnožile preveč, tangirajo nekoliko koristi vestnega državnega učiteljstva, ali korist naroda, države je nadstanovsko! Pa tudi s stališča svobode jim moramo priznati upravičenost. V nekaterih državah umevajo svobodo celo tako daleč, da zasebne šole podpira tako, kakor državne. To je tudi pravično. Enake dolžnosti, enake pravice vsem državljanom! Da naj je pouk po vsej kraljevini SHS brezplačen, splošen in obvezen v zakonitih mejah, je samo po sebi umevno. Obvezen v toliko, da učenci morajo nekam v šolo, a v kakšno — odločajo naj starši. So tudi ljudje, ki zahtevajo v smislu starega avstrijskega zakona, da naj bi se otrok lahko poučeval doma, čemur pa mi potrditi ne moremo iz raznovrstnih vzrokov. Ni najmanjši ta, da je človek družabno bitje in vzgojiti ga za družbo je mogoče le v družbi, t. j. v šoli. Priznamo pa, da s tem nazorom pridemo nekoliko navzkriž z zahtevo po svobodi, ki pa sme seveda segati le tako daleč, da ni v kvar posamezniku, še manj pa seveda celoti. Tak način pouka v socialni dobi ni več na mestu.

Kdo naj ustanavlja šole in gradi šolska poslopja. Že v prejšnjih člankih omenjeni Radojičev načrt zahteva, da naj šole grade občine. Vsled žalostnih skušenj pa učiteljstvo to zahtevo odklanja. Kdor pozna zgodovino zgradbe ene same šole, ta se ne more ogreti za to načelo. Znani so mi kraji, kjer ustanavljajo šole že 20, 30 let in jih še sedaj nimajo.

Lahko bi iz svoje skušnje navedel nekaj žalostnih slučajev, a ne maram drezati v sršenovo gnezdo. Če tedaj občine že pred vojno niso hotele vsled stroškov graditi šolskih stavb, tem manj jih bodo po vojni voljne. Na bivšem Goriškem so šole gradili okraji. To je bilo veliko boljše. Ljudje so se tam pulili za šole, kakor se še danes pulijo tudi za okrajne, deželne in državne ceste. Bremena naj se tedaj razdele na širša pleča; občinska so preozka! Učiteljstvo »Slomškove zveze« se je po vsestranskem premišljevanju odločilo za to, da naj zida šole pokrajina. Bilo je prvotno sicer te misli, da naj zida država, kakor gimnazije in druga državna poslopja. Toda ker je šolstvo v naši državi na tako različnih stopnjah in bi država gotovo gledala, da dvigne šolstvo tam, kjer je najbolj povzdigne potrebno, bi sigurno nastopil pri nas zastoj v nadaljnjem razvoju osnovnega šolstva.

Tudi tu bi bilo dokaj nejevolje, ako bi kraji, ki so si že na svoje lastne občinske stroške zgradili lepa šolska poslopja, bili sedaj prisiljeni prispevati še za kraje, kjer manjka še na stotine šolskih zgradb. Ta način bi rodil in netil nepotrebno mržnjo med troimenim narodom, česar pa se moramo ogibati v državnem in narodnostnem interesu. Torej:

Zgradbo šolskih poslopij naj prevzamejo pokrajine ali pokrajinske oblasti. Na vsak način pa le večja okrožja. Vzdrževanje šole, t. j. redne letne stroške za učila, tiskovine itd. za to pa naj bi skrbela šol. občina, ki si bo itak lastila različnih pravic in naj ima tedaj tudi natanko in zakonito odmerjene dolžnosti, kajti, kjer ni dolžnosti — tam tudi ne more zahtevati nihče posebnih pravic.

Kdaj in kje je šola zidati, pa naj določa okvirni državni zakon, ki ga izvršujejo pokrajine, pokrajinske oblasti ali pa okrožja po tozadevnih šolskih oblasteh.

Učiteljstvo. Država vzgaja, namešča in plačuje vse učiteljstvo. Tudi zasebna učiteljska naj so dovoljena pod zakonskim nadzorstvom države. Glede učiteljskega nameščanja smo mnenja, da pridemo z dežja pod kap, ako obvelja Radojičev predlog, ki meri na to, da bi naj nameščal učiteljstvo minister prosvete. Namešča naj

¹ Sledeči odstavki so iz »Slovenca« št. 43, 44, 45, 65, 80, 86, 97.

ga pokrajinska šol. oblast kakor doslej, t. j. višji šolski svet, ki pa bodi sestavljen tako, da pride do veljave tudi mnenje ljudstva in ne samo slučajne vlade. Poniževalno pa se nam vidi zasliševanje krajevnih faktorjev, preden je kdo stalno nameščen. Takega zaslišavanja ne predvideva noben zakon za uradništvo, ne za duhovščino, ne za poštarje itd. Zakaj izjema za učiteljstvo? Po stari avstrijski metodi se je na ta način zgodila nešteto krat krivica učiteljstvu. Po Radojevičevem načrtu pa bi nam delale krivice vsakočasne ministrske korifeje. Pri oddaji služb naj odloča starost, kvalifikacija, družinske razmere prosilca. Velja naj načelo, da je odslej učitelj uradnik in s tega vidika je presojati tudi njegovo napredovanje. Napačno bi celo ne bilo, ako bi njegovo napredovanje bilo avtomatično. Razume se, da le ob izpolnjevanju predpisanih mu dolžnosti. Pomožno učiteljstvo naj izgine s površja. V poklic učiteljstva jemlje država le zanj usposobljeno osebje. Radojevič pravi, da ne sme biti učitelj protiven državnim interesom. To je nejasno! Sedaj odpuščajo učitelje komuniste, Krščanskim učiteljem obetajo isto. Če se demokratski režim enkrat vrže, se lahko zgodi isto učiteljem demokratom. Tako ne pridemo nikamor! Živi naj politična svoboda tudi za učitelja, ki pa le v šoli ne sme nikdar nastopiti v smislu političnih strank.

Pravice učiteljstva. Učiteljstvo imej pravice državnega uradništva. Stalni učitelj se ne more premestiti in ne odpustiti iz državne službe brez dokazane krivde, ki jo je treba vselej prej ugotoviti po nepristranskih sodiščih. Tudi za vsako drugo kazen velja načelo, da se ne more izreči prej, dokler se obtoženemu ni dala prilika zaslišanja in zagovora. Plačo dobiva učiteljstvo od države pod enakimi pogoji, kakor državno uradništvo. Plača učiteljev in učiteljic bodi enaka. Vsled tega pa ne sme biti za učiteljice nobenih izjem, da bi bile oproščene poučevanja dečkov ali kaj sličnega. Po Radojevičevem načrtu naj doseže učitelj že pri 21. službenem letu najvišjo plačo. Pozdravljamo to misel, ako bo tega deležno tudi državno uradništvo. Kakšne posebne izjeme zase pa odklanjamo; le za ono učiteljstvo, ki služi v zapuščenih, od prometnih zvez oddaljenih krajih, čeprav v rojstnih, zahtevamo posebne krajeve doklade, ki pa jih ne odmerja minister, ampak pokrajinska šolska oblast. Tudi ne ugovarjamo načelu, da mora učitelj po 32. službenem letu s polno pokojnino v pokoj. Radi bolezenskih dopustov naj veljajo načela, ki so sedaj v veljavi v Sloveniji: za 1 mesec dopusta zadostuj en uradni zdravnik; za več mesecev dva zdravnika in višja šolska oblast. Za porodno dopuste 8 tednov brez zdravniških pričeval; zadostuje naj le obvestilo šolskega voditelja. Učitelje, ki jih spoznajo zdravniki za nesposobne za šolsko službo, vzame država v drugo, n'j'm primer-

no službo. Premestitve stalnega učiteljstva iz enega v drugi kraj se naj vrše samo na lastno prošnjo in pa kazensko. Premeščanja iz službenih ozirov odklanjamo, ker s tem lahko gode krivice, zlasti, če se zakonito ne uredi vzrokov za taka premeščanja. V zadevi stanovanj moremo Radojevičev nasvet le tedaj pozdravljati, ako prevzame skrb za učit. stanovanja država, ne pa občina. Bože mili, kakšna bodo učiteljska stanovanja, če bi nam jih odkazovale občine! Tudi greli se ne bomo, če bi nam občine skrbele za drva. Vsaj v sedanjih dneh zapirajo celo šole, ker občine ne poskrbijo drva niti za šolska poslopja. Da naj nam in to ne občina, ampak država, posebne aktivitetne doklade, kakor jih je uživalo uradništvo v bivši Avstriji in si bomo preskrbeli stanovanja in drva sami, da ne bo nobenih očitanih in prekanj. Nismo pa proti temu, da imajo učitelji stanovanja, zlasti za voditelje šol je nužno potrebno stanovanje v šolskem poslopiju.

Lepa je sicer misel, da naj se ob zidanju nove šole v isti napravi po toliko stanovanj, za koliko razredov se šola zida. Kjer zidajo manjšazredne šole, bi to še šlo. Kako bi pa to bilo tam, kjer imajo po 10, 15 in več razredov. Poznam kraj, kjer služi v osmerazredni osnovni šoli 28 svetnih učnih oseb. Vsem naj bi občina po Radojevičevem predlogu napravila stanovanja in vsem tudi preskrbela po 15 m³ drv. Le svinčnik v roko in napravite si račun! Številke odpirajo razum!

Dolžnosti učiteljstva, prisege. Vsak učitelj in učiteljica mora pri nastopu državne službe priseči. Novo besedilo te službene prisege je dokaj kratko. Zahteva 1. zvestobo kralju, 2. zvestobo v izpolnjevanje ustavnih določb, 3. pokorščina zakonom, 4. točno in zvesto izpolnjevanje učiteljskih dolžnosti. V besedilu službene prisege po avstrijskem zakonu je veliko več navedenega, je vsebinsko globlje, točnejše in jasnejše! Sicer pa je res: čim širši so okovi, tem lažje se gibljemo v njih. Kakor rečeno, je besedilo nove službene prisege revno na etični vsebini, zato pa je obratno polaganje preveč ceremonijelno. Prisego izvrši duhovnik one veroizpovedi, ki ji učna oseba pripada, v prisotnosti šolskega odbora, šolskega vodjo in drugih učnih oseb, ki so na šoli. Čemu spravljati skupaj po nepotrebnem vse to osebje? Duhovnik in šolski vodja zadostujeta. Prav pa je, da se službena prisega izvrši doma, t. j. v službenem kraju in se s tem reši učiteljstvo večkrat dolgih potov do okrajnih šol. svetov.

Učna obveznost. Učitelj naj poučuje po toliko ur na teden, kolikor jih je predpisanih za dotični razred. Zelo pomatljiva določba! Na večrazrednih šolah bi po tej določbi nastajali mučni spori med učiteljstvom. Učitelji v nižjih razredih bi učili

le po 18, 20 ur, v višjih razredih pa po 26, 28 in še več ur ob isti plači! To ne gre! Določiti naj se tako: Vsi učitelji (izvzemši šol. vodje) so dolžni poučevati na eni in isti šoli po toliko tedenskih ur, kolikor je predpisanih za najvišji razred dotične šole. Za voditelje pa naj se določi minimalno število oziraje se na kategorijo šole, število učiteljstva in število otrok. Tudi se mi ne vidi napačno, ako bi se zakon oziral na starost učnega osebja; čim starejša učna oseba, tem manjša učna obveznost! Nadštevilne ure se morajo tudi posebe nagraditi in to ne šele za 30 dni, kakor zahteva Radojević ampak za vsak teden. Pomanjkljiva je določba o učni obveznosti tudi v tem pogledu, ker ni nikjer določeno število otrok na eno učno osebo. Ob isti plači moraš poučevati 40, 60 ali 80 otrok! In vendar je tolikšna razlika v delu! Pred leti sem poučeval na enorazrednici 198 otrok. Moj sosed tudi na enorazrednici — pa samo 40! Ob nadzoru obeh šol je nadzornik konstatiral, da so uspehi mojega sosedu večji, zato je zaslužil boljšo kvalifikacijo. Tudi takim krivicam je treba napraviti konec. Večje delo, večjo plačo! Maksimalno število otrok na eno učno osebo bodi 50. Za večje število otrok gre učitelju primerna nagrada. Večje fare, višji dohodki. Uradnik, ki gre na službeno pot, prešteje število kilometrov in napravi račun.

Pisanje uradnih spisov. Učitelji so dolžni vestno voditi razredne in vse druge uradne šolske spise, ki jih predpiše minister prosvete. Minister prosvete ima pač drugega dela dovolj in naj to delo mirne vesti, rajši prepusti šolskim oblastem. Taka pretirana centralistična uprava šolstva, da nam bo minister določal pisanje uradnih spisov, je v stanu zavesti šolstvo do zastoja. Od resnega — do smešnega je le sam korak!

O nadzorstvu otrok. Po avstrijskih zakonih smo učitelji dolžni nadzorovati šolsko mladino v šoli in tudi izven šole; o tem novi načrt ne pove ničesar, le to zahteva, da je dolžnost učiteljstva voditi učence v cerkev v predpisanih dneh, ki jih določa zakon. V členu 228, pa vendar navaja: »Spremljanje učencev v cerkev je za učiteljstvo obvezno: ob narodnih in državnih praznikih, v začetku šol. leta, na koncu šolskega leta, k prejemanju obhajila in na praznične dneve tekom leta, po določenem razporedu, ako je cerkev v kraju, kjer je šola ali pa najdalje tri kilometre od šole. Če pa je cerkev izven mesta in oddaljena več kot tri kilometre, mora duhovnik opraviti klicanje sv. Duha in zahvalnico (koncem leta) v šoli. Učiteljstvo spremlja otroke samo k obhajilu v Velikem postu, sami pa gredo le ob narodnih in državnih praznikih. Čitanje (pravoslavni obred) ni za učiteljstvo obvezno.« Tako, načrt. Mi dostavljamo, da je potrebno praznične dneve točno določiti in to v sporazumu s cerkveno oblastjo, ker

so praznični dnevi v različnih krajih različni. Tudi pojem praznik je raztezen.

O šolskih zamudah. Učitelji so dolžni obveščati učenčeve starše ali njih namestnike in šol. vodja o otrokovih zamudah, ako jih starši ali njih namestniki sami ne opravičijo v teku petih dni. Ta odlok 5 dni je predolg. Čemu čakati 5 dni? Na ta način lahko otrok 5 dni pohajkuje, da o tem ne vedo ne starši, ne učitelji. Ob preselitvah naj si šolska vodstva in ravnateljstva medsebojno sporočajo, da se je šolobvezni otrok preselil ali priselil, kakor je to že običajno pri nas v Sloveniji.

Šolski inventar. Samo ob sebi je umevno, da so učitelji dolžni čuvati šol. inventar, vendar pa materialne odgovornosti prevzeti ne morejo. Ako v šoli izgine kos šol. inventarja, vendar ne more biti učitelj odgovoren za morebitne tatvine, ker tudi uradnik v svojem uradu, ne duhovnik v cerkvi ne nosita materialne odgovornosti za tatvine.

Nadomeščanje obolelih učnih oseb. Radojević pravi, da bodi nadomeščanje obolelih učnih oseb do 30 dni brezplačno. Brezplačno bi smelo biti le tedaj, ako se nadomeščujoča učna oseba ne obremenjuje z nadštevilom predpisanih ur. V tem slučaju pa imej nadomeščujoča učna oseba pravico do nagrade, če traja supriranje več kot teden dni.

Vedenje učiteljstva. »Vsi učitelji se morajo vesti v službi, v družbi in privatnem življenju tako, kakor se spodobi izobraženim ljudem in vzgojiteljem mladine in naroda.« Po starih avstrijskih predpisih je moralo biti vedenje učitelja-vzgojitelja vzgledno za mladino, pokorno proti šolskim oblastem ter v javnosti tako, da je krepilo spoštovanje in zaupanje do šole. Mi se sicer zavedamo, da mora biti vedenje učiteljevo lepše, kakor je splošno vedenje izobraženih ljudi; kajti marsikaj je dovoljeno v družbi in privatnem življenju takozvanim izobražencem, nam učiteljem pa se vsled vzvišenege poklica šteje lahko v zlo. Sem za to, da ohranimo učiteljskemu stanu oni nimbus, ki mu gre po njegovi vzvišeni nalogi. Kakor zahteva svečeniški stan posebno posvečenje, tako tudi naš stan, ki bodi najbližji svečeniškemu. To pa dosežemo po vzornem vedenju. V tem načrtu navedena zahteva o »spodobnem vedenju« pa je vsekakor preplitva!

Sodelovanje učiteljstva pri učit. in roditeljskih sestankih. Samo ob sebi je umevno, da je učiteljstvo dolžno sodelovati pri razpravah o šolskih vprašanjih. Točno pa je določiti, kdo je upravičen sklicavati take sestanke. Sklicuje jih lahko šol. oblast, šol. voditelj, dalje zakoniti šol. odbori. Lahko bi jih po tem nejasnem besedilu sklicavale različne učit. in druge organizacije. Kdo pa more siliti koga, da se udeleži sestanka, ki ga skliče gosp. L. J. Obratno pa tudi ne moremo pri-

čakovati, da bi bil primoran na sestanek, ako ga skliče I. š.

Sodelovanje učiteljstva pri šol. izletih in svečanostih. Tudi tu ni jasnosti. Zahteva se mora tako glasiti, da je učiteljstvo dolžno sodelovati le pri šolskih izletih in šolskih svečanostih. Po Radojevičevem predlogu priredijo lahko pri nas Sokoli svojo svečanost, ki naj služi vzgoji naroda in tedaj bi morali tudi učitelji Orli zraven. Morda so v Belgradu tudi mislili tako? Gotovo pa niso mislili tako, da bi učitelji Sokoli morali sodelovati, ako priredijo Orli tako svečanost. Zakonsko določilo bodi tako jasno da je vsak dvom izključen! Tudi zahtevo, da naj učitelj(-ice) pomagajo izven šole pri vsakem delu, ki je namenjeno prosveti širših narodovih krogov, je potrebno jasneje in točneje opredeliti. Po tej formulaciji lahko od nas vsako, celo pipčarsko društvo že zahteva sodelovanja.

Uživanje državne podpore. Ako je učitelj za časa šolanja užival državno podporo, bi ne mogel po načrtu v drugo državno službo, dokler ni odslužil dvakrat toliko časa, kolikor časa je prejemal podporo. Ako obvelja to načelo tudi za druge državne uslužbenke, tedaj naj v božjem imenu tudi za nas, sicer pa ne, ker izjeme niso umestne in povzročajo le nezadovoljnost.

Ako učitelj ne nastopi službe. Če učitelj(-ica) ne nastopi službe 15 dni od dne, ko je bil obveščen o namestitvi ali premestitvi, se proglasi njegovo mesto za izpraznjeno. So pa mogoče raznovrstne okolnosti, radi katerih bi bila ta določba lahko krivična, zato jo bo treba ublažiti ali pa sploh odpraviti, ker se termin, do kedaj mora kdo kje prevzeti službo, itak določi v dekretu. Toliko v glavnem o učiteljskih dolžnostih.

Kazni za učne osebe. Po starem avstrijskem šolskem zakonu morejo doleteti učitelja, ako ne izpolnjuje predpisanih šolskih obveznosti, naslednje kazni: posvarilo, vzetje pravice do višje stopnje ali do doklade za službena leta, prestava iz ene v drugo učiteljsko službo.

Kakšne kazni pa nas čakajo po novem načrtu šolskega zakona?

1. opomin; 2. ukor; 3. globa s plačo od 5 do 30 dni; 4. premostitev v drug kraj na lastne stroške; 5. odpust iz učiteljske službe brez razveljavljanja vseh doseženih pravic in 6. odpust iz učiteljske službe z razveljavljanjem vseh doseženih pravic.

Originalna je tudi določba, da se vse pravomočne kazni objavijo v »Službenih novinah« s kratko pripombo o vrsti krivde, radi katere je bila kaznen izrečena. Torej srednjeveški pranger! Novo je tudi to, da nam bodo delili kazni nadzorniki, prosvetni inspektorji in minister po svojem lastnem odločanju. Doslej je mogel nadzornik le predloge staviti o kazni, ki jih je določala nato korporacija, t. j. ckraj, ali de-

želni (višji) šolski svet. Sedaj pa bomo več ali manj odvisni v tem pogledu le od milosti in nemilosti okrajnih in oblastnih nadzornikov. Hvala lepa za tak napredek! Čudimo se samo še temu, da ni v novem načrtu določenih po nekaj odstotkov od predvidenih glob kot nagrada za nadzornike! Lahko pa še kaj takega doživimo, saj smo čitali, da je to mogoče za davčne uradnike.

Duhu sedanjega režima odgovarja tudi določba, da bodi učitelj kaznovan, ako dobi dve slabi oceni ali dve slabi konduiti — s premestitvijo iz dotičnega kraja. Po tretji slabi oceni pa bodi učitelj kratkomalo odpuščen iz službe. Na ta način bo lahko nadzornik uničil vsakega njemu neljubega učitelja. Pogažena bo vnaprej vsaka individualnost in četa pokornih »hlapev« bo od dne do dne večja. Tudi korupciji se s takim načinom lahko odpro vrata na — stežaj. Že sedaj, ko je to šele predlog in noben zakon, bi lahko poročali o zanimivih pojavih, ki jih doslej pri nas nismo bili vajeni.

Nameščenje učiteljstva. Učiteljstvo bodo nameščale nalašč v ta namen sestavljene komisije, obstoječe iz prosvetnega inspektorja, enega nadzornika, ki ga določi minister in po enega učitelja iz nadzorovalnih okrajev, ki si ga bo izvolilo učiteljstvo samo. To se pravi z drugimi besedami, učiteljstvo bo v prihodnje nastavljal učiteljska organizacija UJU. Če bi bila ta organizacija v resnici le stanovska — saj bi ne imeli nič proti temu. Dalje nas skušnja uči, da bodo v teh komisijah prosvetni inspektorji omnipotentni; podrejeni mnogokrat nočejo misliti s svojo glavo, ker večkrat tudi zdravo ni — pa kima se tudi lažje, kakor misli in ugovarja!

Da takim nezdravim razmeram napravimo v kali konec, je neobhodno potrebno jasno in določno uzakoniti pojoge, po katerih temu ali onemu gre službeno mesto. Odločati mora starost, zmoglost, delavnost v šoli. Ozirati se je tudi na večletno službovanje v težavnejših krajih. Za službe v mestih, v katerih so srednje šole, naj imajo prednost družinski očetje. Na delavnost izven šole pa ne smemo polagati veliko ozira pri kompetencah. Tako učiteljsko delovanje največkrat ovira poklicno delo v šoli in ima pedagog Bežek prav, ki ga bolj obsoja kakor priporoča. Tudi ima največkrat politično obilježje! Pri sedanjem režimu bi prišli v poštev le učitelji Sokoli in v drugem mogoče le učitelji Orli; zdravo ni ne eno ne drugo. Ozir le na delo v šoli!

Namešča pa naj učiteljstvo višja šolska oblast, 1. višji šolski svet in ne ministrstvo, ki bo po načrtu imelo še eno centralno komisijo, ki bo lahko oddajala tudi svoje mišljenje pri def. nameščenju, na kar šele minister izvede imenovanje. Predolga pot! Največja kurioznost pa je določba, da moreš biti stalno imenovan samo za 12 let! Odkod ta ideja, nam je naravnost uganka. Vsi

odlični pedagogi zagovarjajo službovanje v enem in istem kraju in obsojajo one učitelje, ki se selijo s kraja v kraj, kakor ptice selilke. Ali imajo v Srbiji z učitelji take skušnje, da večina v 12 letih zapravi v kraju, kjer slušbuje, svoj ugled ali kaj? Tej ideji vsaj pri nas ne moremo najti pametnega razloga. Možno pa tiči tu zadaj politika, ki pa jo učiteljstvo soglasno odklanja. Ne uvajajte politike v učiteljsko službovanje in delovanje celo s šolskim zakonom. Tudi omejevanje učiteljske kompetence na določeno število let in služb se nam vidi za demokratično dobo in svobodo pretesna spona.

Službeno ocenjevanje učiteljstva. Nadzorniki bodo ocenjevali šolsko in izvenšolsko delo. Ugovarjamo proti ocenjevanju izvenšolskega dela, dasi kulturno delo priporočamo. Razmere pa nas silijo odklanjati tako ocenjevanje, ker se lahko zlorabi. Že sedaj nam je znan slučaj, da sta bili učiteljici-Orlici vsled delavnosti izven šole prestavljeni v drugi kraj, češ da tam nista politično nevarni. Seveda, da jima tega niso zapisali v dekret. Vprašamo: Kako bo ocenil nadzornik-Sokol učitelja-Orla? Kako nadzornik brezverec učiteljico-prednico Marijine kongregacije? Kako nadzornik-demokrat (JDS) učitelja-republikanca itd. itd.? Če vam je dobrobit naroda prvo, tedaj ne gonite učiteljstva s takimi metodami v strankarske boje — vsaj dotlej ne, dokler ne bodo naši nadzorniki svetniki in angelčki. Službene ocene bodo prišle tudi na »pranger«, kakor sem že omenjal tudi o kaznih. Objavljene bodo v »Učit. službenem listu« z vsemi vrlinami in napakami. To bo nekaj za štrebarje! Obetajo se jim lavorike. Lepa je tudi ta: Proti slabi oceni se boš lahko tudi pritožil, ampak, na svoje stroške. Niti toliko nam ta načrt ne dovoljuje, da bi bil učitelj stroškov oproščen, ako doseže svoje pravo. Taka pravica je iluzorna. Hvala zanj!

Šolski zdravniki. Ta predlog odobravamo. Kje pa bodo dobili za vsakih 60 razredov posebnega šolskega zdravnika, ni naša skrb. Samo za ljubljansko okolico bodo potrebovali 4.

Šolski vodja. Nadučiteljska služba je odpravljena. Šolskega vodja bo imenoval prosvetni inspektor na predlog okr. šolskega nadzornika. Poslovna doba mu ni določena; zamenjali ga bodo lahko vsak čas. Če se ga bodo leni naveličali, pa bo sfrčal; kajti vsa uprava šole je v smislu tega načrta po največ odvisna od učiteljstva samega. Ako bi imeli v resnici le idealno, delavno učiteljstvo, ki bi učitelja voditelja presojalo samo s tega vidika, tedaj naj bi to bilo; žal, da tako daleč še nismo. Voditelji eno- in dvorazredne ne bodo dobivali nobenih dokladov za vodstvo. To je krivično. Tudi voditelj 20 in več razredov ne bo imel posebne vodstvene doklade, ampak bo zato

oproščen razrednega pouka. Možu, ki je delal ta načrt, se vidi, da ne pozna dela šolskih voditeljev. Vprašam tudi, v katerem stanu je že tako, da ne dobivajo šefi posebnih dodatkov?

Šolski nadzorniki. Za šolske nadzornike zahteva načrt filozofsko-pedagoško naobrazbo, ali tudi kakšno drugo priznano višjo pedagoško naobrazbo, oziroma profescrski izpit. Tudi ljudskošolskemu učitelju ni zaprta pot do nadzorniške časti, samo napraviti bo moral nadzorniški izpit. Nima mo v principu ničesar proti temu, dasi neradi trpimo izjeme. Kakšno izobrazbo bo pa moral pokazati nadzornik za srednje šole? Skušnje pa nas uče, da so ljudskošolski učitelji kot nadzorniki ravno toliko — če ne več — storili za razvoj šolstva, kakor oni, ki so bili izšli iz srednjih šol.

Pravično soditi pa bodo vsi ti višji mogli učiteljevo delo le tedaj, ako bodo sami po nekaj let odslužili na osnovnih šolah.

Prosvetni inspektorji. Prosvetni inspektorji bodo mogli biti le oni, ki imajo popolno kvalifikacijo za direktorja učiteljskega, gimnazije ali realke. Imenoval jih bo kralj. Nanj pridejo vse dolžnosti in pravice, ki so jih imeli doslej višji šolski sveti. Mož se nam že vnaprej smili, ker bo omagal pod tolikim bremenom.

Krajevni in oblastni šolski odbori. To so pa samo eksekutivni organi šolskih vodij, okrajnih nadzornikov in oblastnega inspektorja. Pravice nimajo nobenih, ampak poln koš dolžnosti. Čast bodo imeli biti kaznovani po 20 do 100 Din, oziroma po 100 do 600 Din. Posebnost oblastnega šolskega odbora bo tudi ta, da bo član istega tudi najvišji vojaški poveljnik iz dotične oblasti! Demokratično je v teh odborih le to, da bodo v njem tudi zastopniki političnih okrajev, ki jih bo izvolila skupščina. Zastopnikov staršev načrt ne pozna.

Posvetovalni šolski zbori. 1. Učiteljski zbor vsake šole; 2. okrajne učiteljske konference; 3. konference nadzornikov; 4. inspektorske konference. Nič posebnega.

Odnosaši šole napram ljudstvu, družini, občini, cerkvi. Iz vsega načrta odsevajo bolj centralistični, policijski odnosaši, manj pa avtonomni, socialno pravični. Privatne šole bodo, dasi jih vse moderne države ne samo trpe, ampak celo podpirajo, po tem načrtu onemogočene.

Katoličko učiteljstvo i U. J. U.¹

Jugoslovensko je učiteljstvo uvijek naglašavalo potrebu jedne staleške organizacije. Članovi te organizacije mogu biti pojedini učitelji ili pak posebne grupe. Da ta organizacija uzmožne okupiti sve učitelje u državi, potrebno je, da ona bude uistinu staleška organizacija. Unutrašnje uređenje

¹ Iz »Naredne Politike«, br. 79.

same organizacije nije bitna stvar i zato je smješno protiviti se autonomiji učiteljskih društava u pojedinim pokrajinama. Neuputno je bilo ukidati sve dosadanje pokrajinske učiteljske saveze, te ih zamijeniti sa povjereništvima, koja bi imala biti samo filijale centrale u Beogradu, i to potpuno ovisne o centrali. Svemu se moglo izbjeći na način, da se ne raspuštaju pojedini savezi, a jedinstvo se imalo sačuvati tako, da savezi pojedinih pokrajina biraju svoje delegate u centralni odbor staleške organizacije.

Fakat je, da učiteljstvo još nema jedinstvene staleške organizacije, jer, u koliko nam je poznato, u Udruženju Jugoslavenskog Učiteljstva (U. J. U.) nijesu učlanjene ove učiteljske organizacije: Savez hrvatskih učit. društava, Slomšekova Sveza i Hrvatsko katoličko učiteljsko društvo »Narodna Škola«.

Obzirom da unifikacija učiteljstva nije provedena, glavni odbor U. J. U. izdao je svim povjereništvima i učiteljskim društvima, ovu objavu:

»Povodom fakta, da još ima učitelja i učiteljica van organizacije U. J. U., glavni odbor preporučuje povjereništvima i upravama svih učiteljskih društava, da učine sve što je potrebno i sve što je moguće, da i oni učitelji(-ice), koji još nisu u organizaciji, uđu u nju što prije. Glavni odbor naročito želi, da se sa naročitom pažnjom prouče sve prilike, zbog kojih stoje van organizacije, pojedine grupe učitelja(-ica), te da se pripremi zemljište za njihov ulazak u organizaciju. Glavni odbor sa svoje strane gotov je da učini sve što je moguće, te da se sve razlike i nesuglasice, koje smetaju punom i potpunom staleškom jedinstvu otklone i izglade i svi učitelji i učiteljice stupe u bratsku zajednicu — svoje udruženje — te time istom podignu i ugled i snagu i dadu mu punu sposobnost za koristan rad za narodnu školu, učiteljski red i interese naroda i otadžbine«.

Prepuštajući Savezu Hrvatskih učiteljskih društava da iznese svoje stanovište u tom pitanju, iznijeti ću stanovište, za koje mislim, da je stanovište onoga dijela slovenskog i hrvatskog učiteljstva, koje je učlanjeno u »Slomšekovu Svezu« i »Narodnoj Školi«.

Moramo odmah istaknuti, da mi nijesmo protivni jedinstvenoj staleškoj organizaciji. Ali ova organizacija ima biti staleška i samo staleška. Glasilo ove organizacije ima biti tako uređivano, da ono uistinu bude glasilo cjelokupnog učiteljstva, a da ne napada ničije političko ni vjersko osvjedočenje. Zato se taj list ne smije baviti političkim pitanjima, a o kulturnim i prosvjetnim pitanjima ne smije pisati tako da napada kršćansko, poglavito katoličko naziranje na svijet, propagirajući pri tom protukršćanski nazor na svijet. Nikakva sila ne može utjerati vse učiteljstvo u tabor jedne političke stranke ili jednog stanovitog sistema, koji mo-

mentano vlada državom. Kako jedan učitelj može dozvoliti, da staleški list napada njegovo političko osvjedočenje? Zato politička pitanja ne smiju ulaziti u staleški organ.

Glavni odbor U. J. U. a i redakcija »Narodne Prosvete« mora da zna, da u ovoj državi ima vrlo velik broj učitelja i učiteljica, koji ispovijedaju katoličko, dotično kršćansko naziranje na svijet, nesamo u pogledu privatnog života pojedinaca, nego i u pogledu škole i uzgoja uopće. Zar dotični učitelj ili učiteljica može priznati za svoje glasilo onaj staleški list, koji ujedno napada njegovo vjersko osvjedočenje? Razlike među učiteljstvom, obzirom na političko i religiozno uvjerenje postojale su, pa će i dalje postojati.

Katoličko učiteljstvo ne može da prizna za svoje glasilo »Narodnu Prosvetu«, dok ona piše, da je »religija sredstvo za zaglupljivanje i fanatizovanje«. To je fraza često put istaknuta u raznim člancima. Ne može ga priznavati dok piše: »Mi smo protiv škole sa nametnutim Bogom« (br. 94); mi smo »za odstranjenje onih, koji su profanirali religiju i nisu težili da njom pitome, no da fanatizuju i zaglupljuju duše« (br. 95); »sloboda škole sastoji u potpunom oslobođenju od uticaja klerikalnih mračnjaka« (br. 95). — »Narodna Prosveta« smatra da su crkvena hijerarhija i svećenici profanirali crkvu, da oni samo fanatizuju i zaglupljuju. Tko je onda predstavnik Kristove nauke? Zar oni, koji bi Krista i danas propeli?

Stojimo na stanovištu, da država ne smije imati monopol na uzgoj i školu. Protiv toga smo, da oni učitelji, koji preziru vjeru otaca svojih, odlučuju o religioznom odgoju mladeži. Stojimo na stanovištu, da su roditelji u prvom redu pozvani, da odlučuju o uzgoju svoje djece, a ne, da se njihovoj djeci nameće onaj uzgoj, kojeg oni ne žele.

Mi ne možemo nikomu zabraniti da ispovijeda svoja načela. Ako oni učitelji, koji ispovijedaju protukršćanski nazor na svijet, hoće, da rade u tom pravcu, neka osnuju posebnu kulturnu organizaciju, izvan staleške, s posebnim listom, u kom će raspravljati o tim pitanjima, a ne, da u tu svrhu upotrebljavaju staleški list, koji ima biti uređivan samo u duhu staleške organizacije, da ne vrijeda ničije političko ni vjersko osvjedočenje.

Baš obzirom da kulturne razlike, t. j. na pojedina naziranja na svijet, ne može se ni katoličkom učiteljstvu zabraniti, da ono ima i posebnu kulturnu organizaciju, u kojoj će raditi, usavršavati se i razvijati prema svojim načelima. Zato ovakove organizacije nesamo da mogu, nego i moraju imati posebne listove. A ipak uza sve to može se naći način, da učiteljstvo bude okupljeno u jednoj staleškoj organizaciji. Moramo tražiti ono, što nas spaja, a ne što nas razdvaja. Spaja nas jedinstvena staleška svijest i jedinstveni staleški interesi.

Jer dokle god U. J. U. bude u kulturnim pitanjima istupalo onako kao do sada, prisvajajući sebi pravo, da kao staleška organizacija govori o kulturnim pitanjima (koji su različiti, dapače i oprečni) u ime čitavog učiteljstva, zalažući se na nacrt školskog zakona, kojim se želi kršćanski uzgoj djece svesti na ništicu; dokle god bude staleški organ donosio napadae na religiozno uvjerenje velikog dijela učiteljstva; dokle god bude raspravljao o političkim pitanjima, napadao razne stranke, a prema tome i politička uvjerenja pojedinaca — dotle ne može biti govora o jedinstvenosti staleške organizacije. Jer ta jedinstvena organizacija ne bi bila jedinstvena, nego samo organizacija jedne skupine, pa makar to bila i većina, koja stalešku organizaciju upotrebljava u svrhu stanovitog sistema ili u svrhe svojeg nazora na svijet. Reći će netko: »U svim pitanjima odlučuje većina!« Moramo odmah naglasiti, da u kulturnim i religioznim pitanjima ne priznajemo majorizaciju ili glas većine. U tim pitanjima za nas nije mjerodavna većina, nego glas naše savjesti i naša načela. Zar će se katoličko učiteljstvo za volju većine odreći i svojog religioznog uvjerenja?

Zato staleška organizacija ima napustiti ta pitanja, baveći se općim kulturnim problemima, u kojima se svi mogu složiti. Samo u onim pitanjima, koja su nam uistini zajednička, možemo ići jednim putem. Jer u protivnom slučaju mora doći do nesuglasica, trvenja i razlaza. A to nije u interesu staleške organizacije.

Kad je Slomškova Sveza htjela, da kao posebna kulturna organizacija stupi u jedinstvenu stalešku organizaciju, sa strane povjereništva U. J. U. v Ljubljani izjavili su, da je uvjet pristanka — raspust Slomškove Zveze!

Naravno je, da je Slomškova Sveza odlučno odbila taj zahtjev. A kad bi i stupila, nije dužna da stupi u povjereništvo, nego da kao samostalna kulturna organizacija bude član staleške organizacije, a u centralnom odboru te organizacije imala bi biti zastupana po svojim delegatima. Isto to vrijedi i za katoličku učiteljsku organizaciju »Narodna škola«. Pristup bi bio opravdan samo u tom slučaju, ako staleška organizacija bude uistinu samo staleška organizacija ispuštajući iz svog djelokruga sve one, što ne spada na stalešku organizaciju, kao i sve one, radi čega ove organizacije do sada nijesu mogle biti članovima jedinstvene staleške organizacije. Dosadnja staleška organizacija morala bi se tako reformirati, da se svima bude u nju omogućen pristup i da se u prvom redu bavi samo sa staleškim i ekonomskim pitanjima učiteljstva.

Za ničiju volju i pod nijednim uvjetom ne možemo se odreći svojeg kulturnog programa i svoje posebne kulturne organizacije. Posebne kulturne organizacije

postojale su i postojat će dalje, kao što postoje u svim naprednim zapadnim državama, a ipak su svi učitelji okupljeni u jednoj staleškoj organizaciji. Mi imamo volju za sporazum, a ako do tog sporazuma ne dođe, nije naša krivnja, pogotovo kad smo uvjereni, da se može doći do sporazuma na način, da svak bude zadovoljan, te da se pri tom može ostvariti jedinstvena staleška reprezentacija. M. V.

Šolsko vprašanje v češkoslovaški republik. Češki nadškofje in škofje so v posebnem pastirskem listu pojasnili šolsko stališče ter izčrpno poudarjali, kako je otrok last družine, cerkve in države. Samo šola, ki ustreza vsem tem trojnim vzgojnim upravičenjem, stoji izven časovnih nazorov in struj. Vsaka šola, ki je odvisna od sodobnih vlad, strank in razredov, je vedno v nevarnosti, da se neznajčno in kvarno izpreminja v menjajočih političnih razmerah (»Slovenec« 20. aprila, št. 90).

Zborovanje podružnice Slomškove zveze za mesto Ljubljana se je vršilo dne 4. aprila t. l. Sprejeti so bili sledeči predlogi:

a) Predavanje g. prof. Breznika o pravilni izreki naj bo na velikonočno sredo.

b) Predlog gđe. Cegnar, da se združita ljubljanska in okoličanska podružnica, je bil odklonjen.

c) Za znesek 400 K, ki je bil odtegnjen za nabavne zadruge, naj posreduje Slomškova zveza, da se vrne učiteljstvu.

č) Glede akcije Rdečega križa (Mis Palmer), je učiteljstvo mnenja, da je to za naše že dokaj kultivirane kraje pogrešna stvar. Učiteljstvo ne potrebuje takih navodil ter jih odločno odklanja (posebno ker so ščetke in milo popolnoma za nič in zdravju škodljive). To spada v delokrog šol. zdravnika. Učiteljstvo pa je v Sloveniji glede snage in negovanja telesa že veliko poprej storilo vso potrebno dolžnost. Silno kvarno vpliva na vzgojo način obdarovanja, ker je nevarnost, da se otroci vadijo laži in hinavščine. — Najodločneje pa protestirajo proti temu starši otrok in naj stori v tej zadevi odbor Slomškove zveze potrebne korake.

d) Slomškova zveza naj pove šolski oblasti, da preneha z vednim nabiranjem denarnih zneskov potom učiteljstva. Tolikokratno beračenje pri mladini ne more spadati v delokrog učiteljstva.

Po pozivu na zborovalce, da se udeležijo izleta v Brno, zaključil predsednik zborovanja. W.

Slovensko šolstvo v Julijski Benečiji. V naslednjem podajamo statistične podatke našega šolstva v Julijski krajini in to po stanju 15. novembra 1921. Organizacija celokupnega učiteljstva v Julijski krajini se ime-

nuje: Zveza jugoslovanskih učiteljskih društev Julijske krajine, ki združuje v sebi 10 učiteljskih društev s 753 člani. V vodstvu zveze so tovariši: Ant. Grmek (predsednik), Silvij Rode (tajnik), Karol Gruntar (blagajnik). V upravnem odboru pa sedi vseh 10 predsednikov včlanjenih učiteljskih društev in sicer: Ivo Šepić za pazinsko učit. društvo, Ivan Daneu za tržaško, Alojzij Hreščak za sežansko, Fortunat Lampret za postojnsko, Ignacij Križman za goriško, Josip Rakovšček za tolminsko, Matej Mikuž za idrijsko, Avgust Rajčič za volosčansko in Jože Rupnik za Slomškovo podružnico v Idriji.

Zveza ima v svoji izdaji dvojce listov, in sicer: Učiteljski list, ki izhaja 3 krat na mesec, urednik Josip Pahor, in pa mladinski list Novi rod, mesečnik pod uredništvom Josipa Ribičiča. Hrvatski mladinski list Naša nada pa je moral po enoletnem izhajanju prestat. V njegovo nadomestilo bo izhajala mesečna mladinska priloga istrskemu glasilu Pučki Prijatelj.

»Jugoslovanska Matica« nam je poslala statistiko vsake šole kakor jo je sestavil K. M. in priobčil tudi »Učit. Tov.« 1922, št. 9. Zaradi pomanjkanja prostora smo sestavili in priobčujemo samo skupne vsote vseh okrajev v sledeči razpredelnici:

Okraj	Število šol	Število razredov	Vzporednic	Število otrok	Število učnih oseb	Opomba
Gorica	87	132	2	10.066	134	.
Idrija	12	29	8	1899	41	1 meščanska šola
Koper	36	43	1	3688	37	
Postojna	53	104	10	7364	113	1 meščanska šola
Sežana	47	73	1	4978	72	
Tolmin	67	89	—	6179	86	
Trst z okolico	15	68	61	12.416	145	
Volosko	36	71	3	5359	70	
Skupaj	353	609	86	51.949	698	2 meščanski šoli

† M. J. Nerat. Dne 2. maja je umrl v Mariboru upokojeni šolski ravnatelj Nerat. Urejeval je 35 let stanovski in pedagoški list »Popotnik« ter bil glavni narodni prvoboritelj, da se je svoječasno vzdržala v Mariboru edina slovenska šola. Vztrajal je v oni težki dobi pri začetku stanovske organizacije »Zaveze slovenskih učiteljskih društev«, ko niti

v Ljubljani ni bilo pravega navdušenja za »Zavezo« in so se predsedniki in odborniki drug za drugim odpovedovali častnim mestom. Več o tem je poročala (l. 1912) Neratu za tridesetletnico uredništva poklonjena številka »Popotnika«. Za razvoj slovenske narodne vzgoje je bil pokojnik zelo marljiv delavec. Čast njegovemu spominu!

Statistični podatki o šolah v Sloveniji s Prekmurjem

po stanju z dne 31. decembra 1921.

Tek. št.	Vrsta šol		Število šol	Število						Opomba
				učiteljev	učiteljic	skupaj	učencev	učenk	skupaj	
1	Osnovne šole		824	1278	1725	3003	85.480	85.566	171.046	Prištete so tudi vadnice
2	Meščanske šole		31	80	138	218	1451	3513	5054	
3	a) Gimnazije	popolne	4	96	—	96	1788	67	1855	
		nepopolne	1	7	—	7	7	—	7	
	b) Realne gimnazije	popolne	6	124	15	139	1452	648	2100	
		nepopolne	2	17	—	17	267	38	305	
	c) Realne		2	61	2	63	1097	57	1154	
4	Učiteljišča	moška	2	29	—	29	326	58	384	
		ženska	5	17	46	63	—	526	526	
5	a) Trgovske šole		5	17 (*46)	3	20	408	359	767	* Pomožne učne moči, sicer še vštete drugod.
	b) Trgovske nadaljevalne šole		7	35	—	35	383	157	540	
6	Šole za slepo deco		1	1	3	4	9	15	24	
7	Državni zavod za gluho nemce		1	8	2	10	49	40	89	
8	Državno vzgajališče		1	2	2	4	28	12	40	
	Skupaj		892	1772	1936	3708	92.835	91.056	183.891	

Ako prištejemo še 650 gojencev tehniške srednje šole, 3800 učencev (iz 42) obrtno-nadaljevalnih šol, krog 1000 gojencev glasbenih šol, razne druge zavode in vseučilišče, dobimo v Kraljevstvu Srbov, Hrvatov in Slovencev nad 190.000 učencev in učenk ali $\frac{1}{6}$ slovenskega naroda. Na osnovnih šolah pride na eno učno osebo povprečno 57 otrok.

F. L.

Iz seje višj. šol. sveta z dne 27. aprila 1922. Sprejet je bil sledeči predlog za srednje šole: Poset vsakojakih zabav, prireditve, predstav in zborovanj, ki mladini niso primerna in škodujejo njeni vzgoji, zlasti njeni нравstvenosti, mora ravnateljstvo brezpošojno prepovedati. Najstrožje je šolski mladini prepovedano, posecati gledališke predstave, ki so na gledaliških listih označene za neprimerne šolski mladini. Istotako je šolski mladini strogo prepovedano, da bi sodelovala v kakršnikoli vlogi pri gledaliških predstavah, ki niso dovoljene po šolskem oblastvu; posebej pa je še šolskim deklicam prepovedano, da bi sodelovale pri baletu.

Zakaj umre toliko otrok že v prvem letu starosti. Vsled predsodkov staršev, zlasti mater, da je alkohol hranivo in krepi.

Parlament v Albany (Amerika) je odredil, da se mora prilepiti na vse steklenice z žganjem znamenje strupa (mrtvaška lobanja, ležeča na dveh kosteh) in kratka znanstvena razprava o škodljivosti alkohola kot pijače.

Varstvo sirot. V Sloveniji je okoli 77.000 sirot; na 100 prebivalcev jih pride

7, ali natančneje: na 10.000 prebivalcev pride 699 sirot. S hvalevredno vneto se trudijo razna dobrodelna društva za skrb in varstvo sirot, a potrebujejo v ta namen denarnih sredstev. Zadnji čas prihajajo na dan poročila o stanju teh organizacij, in priporočamo, da se učiteljstvo prilično zanima za to delovanje ter tudi podpira ali sodeluje, kolikor pripuščajo slučajne razmere. Za to številko je priloženo »Prvo letno poročilo Škofijskega društva za varstvo sirot v Ljubljani«.

Za narodno zdravje. Z ozirom na veliko umrljivost v naši državi — na leto umrje 360.000 ljudi, med temi 200.000 za nalezljivimi boleznimi — je dopisnik zagrebške »Riječi« naprosil vrhovnega zdravstvenega šefa dr. Štamparja za pojasnilo, kaj se je proti temu ukrenilo. Dr. Štampar je opozoril na grozovito statistiko, da je v naši državi 1.500.000 bolnih za tuberkulozo, 2.000.000 je pa obolelih za veneričnimi boleznimi. (Poročalo tudi »Jutro«, 3. nov. 1921.) — Ker tičijo temelji narodnega zdravja tudi v pravosti ljudstva, priporočamo, da se povsod razširja list »Preroda«, glasnik za pravno povzdigo naroda.

Narodni okraski na pirhih in kožuhih. Ljubljana 1922, setavil Albert Sič, izdala kr. zaloge šolskih knjig in učil v Ljubljani. S pričujočo zbirko je dobro predstavljeno znanje o okraševanju pirhov in kožuhov med Slovenci, s tem pa tudi odkrita krasna domača narodna ornamentika. Ž njjo je zelo ustrezno pri pouku v risanju in v ženskih ročnih delih. Ne mislim, da bi se morala uporabljati v celem obsegu, a ta in ona risba je na večjih šolah lahko izvršljiva; zbirka nudi, da si mladina večkrat izbere kaj za osnutek. Že samo pokazati otrokom — morda o veliki noči — za prejšnjo pridnost in pa obluba, da se bo v risanju kaj uporabljalo za vzorce, bo otroke gotovo pridobila za šolo. Kaka premožnejša rodbina bi si oskrbela prikupljiv košček inventarja, ako bi na priporočilo šole imela tako zbirko v hiši. — Barve mikajo otroke. Na dvorazrednici sem že pred vojsko ž njimi opazoval napredek v risanju. Za poskušnjo sem kupil nekaj barv, za vsako klop skupno posodico in čopiče. Ni sicer bilo dovolj za vse šolarje, izposojevali so si med seboj in delali potrpežljivo razne reči, posebno pa cvetice. Kmalu so pa sami prinesli škatlice z barvami v šolo. Veseli in srečni so bili, da so vsaj deloma kaj pobarvali. O dnevih, ko je bilo na vrsti risanje, niso šolarji niti domov hoteli iti, prosili so, da so smeli ostati čez opoldne v šoli; potihnili so pa tudi oni dvomljivi izgovori, da ne morejo v šolo, ker jih starši doma potrebujejo za delo.

S pregledovanjem sedanje Sičeve zbirke se še spominjam na oni čas in kako bi mi bilo dobrodošlo, ko bi imel take vzorce takrat pri rokah. — Zbirka obsega (v mapi) 41 barvanih, primerno velikih listov in ima dobro pojasnilo (tudi v srbskem in francoskem jeziku) v običajih in razvoju okraskov na pisnicah. F. F. L.

Kraljeva zahvala. Njega Veličanstvo kralj Aleksander je izrekel kr. zalogi šolskih knjig in učil v Ljubljani za knjigo: Sič Albert, Narodni okraski na pirhih in kožuhih, ki jo je šolska zaloga poklonila Njega Veličanstvu kralju, potom pokrajinskega namestnika za Slovenijo Hribarja svojo srčno zahvalo.

Napake v našem življenju. Izkušen angleški sodnik Mr. Rentall našteva štirinajst napak, ki jih človek najlažje napravi. Sestavlil je takorekoč majhno tabelo, katero je koristno, ali vsaj nikdar škodljivo, večkrat nekoliko pregledati. Zmoti je 1. trditi, da mi sami v sebi najdemo ono sredstvo, s katerim razločujemo dobro in slabo ter potem verjeti da bo človeštvo s tem zadovoljno; 2. veselje in uživanje drugih ceniti po naših lastnih občutkih; 3. na tem svetu upati, da bodo soglašala vsa mnenja; 4. pri mladini najprej pričakovati skušnjo in razsodnost; 5. ako hočemo izenačiti zmoglosti in nagnjenja vseh ljudi; 6. ne priznati vrednosti gotovih neumnosti; 7. iskati popolnost le v nas samih; 8. jeziti sebe in druge z rečmi, ki se ne dajo izpremeniti; 9. onemu ne pomagati, ki potrebuje vodstva; 10. nič prizanašati slabostim bližnjega; 11. misliti, da se sklep ali načrt ne izvrši, ker ga sami ne moremo; 12. samc to verjeti, kar obseže naš razum; 13. tako živeti, kakor bi živeli večno; 14. ceniti svojega bližnjega samo po vnanjosti. F. F. L.

Odobrena knjiga. Nova zbirka znanege zaslužnega delavca na polju vede o narodnih nošah in pospeševalca narodne umetnosti profesorja Alberta Siča, »Narodni okraski na pirhih in kožuhih«, je doživela zaslužen priznanje s tem, da je bila odobrena kot učilo za risanje in ženska ročna dela na višjih ljudskih in strokovnih ter na srednjih šolah v območju pokrajinske uprave za Bosno in Hercegovino in je bil njen nakup dotičnim šolskim vrstam priporočen. Odobrenje in priporočilo je bilo objavljeno v sarajevskem »Školskem Glasniku« (naredbeni del). Bržkone je to prva slovenska šolska knjiga, ki je bila odobrena tudi za srbsko-hrvatske šole.

Iz mestnega šolskega sveta. O zadnji redni seji mestnega šolskega sveta, ki se je vršila v četrtek dne 16. marca 1922, smo prejeli sledeče obvestilo. Predsednik otvori sejo in pozdravi nova zastopnika učiteljstva Alojzija Novaka in Miro Engelmanovo kot namestnico zadržanega nadučitelja Franca Črnačaja. Sklene se dosedanjima zastopnikoma Juraju Režku in Janezu Levcu za mnogoletno in marljivo sodelovanje v korist in prosep mestnega šolstva izreči primerno zahvalo. Poročilo o doslihi kuracijah se vzame na znanje. Zapisnik zadnje redne seje z dne 18. januarja 1922 se odobri brez ugovora. Poročili o personalijah in pa o dopustih izza zadnje upravne dobe se vzameta na znanje. Za razpisano službeno mesto stalne voditeljice na I. mestnem otroškem vrtcu predloži se višjemu šolskemu svetu ternopredlog. Na znanje se vzamejo poročila okrajnega šolskega nadzornika o nadzorovanju III. mestne dekliške osnovne šole, mestne manjšinske šole, III. mestne deške osnovne šole, I. mestne dekliške osnovne šole in II. mestne deške osnovne šole v šolskem letu 1921/22 in se predlože višjemu šolskemu svetu v odobrenje. Na znanje se vzame posnetek Letnega glavnega poročila o stanju ljubljanskega osnovnega in meščanskega šolstva za koledarsko leto 1921, ki je bilo višjemu šolskemu svetu že predloženo. Sklepa se o treh prošnjah telovadskih društev za prepustitev šolskih telovadnic v društvene telovadske svrhe. Ko se poda o neki interni zadevi uradno pojasnilo, zaključi predsednik sejo.

„Naš List“. Ministrstvo prosvete je poslalo zaradi zakasnitve lista naslednje obvestilo:

Zbog izvesnih smetnji koje su se pojavile u Državnoj Štampariji, gde se štampa „Naš list“, nije mogao drugi broj tega lista izaći na vreme. Kada se iz Državne Štamparije odklonete smetnje, dostampaće se drugi broj, a odmah će se zatim spremiti dvostruki treći i četvrti broj (mart i april), tako da će peti (majski) broj moći izaći krajem maja ove godine.

Izvestite o ovome sve nastavnike u Vašem krugu rada, kako i bi oni mogli obavestiti o tom pretplatnike „Našeg Lista“. U isto vreme im napomenite da se „Naš List“ voe godine štampa u dovoljno brojeva i da se prema tome pretplata može kupiti i dalje i slati administraciji „Našeg Lista“ Pop Lukina ulica br. 14.

Orlovska zveza, izlet v Brno. Pripravljalni odbor je poslal sledeći dopis: Ker se bliža termin rednega priglašavanja (15. IV.) za izlet v Brno na drugi Slovanski orlovski tabor (9.—17. avgusta), ki bo največja katoliška prireditev 1. 1922 — slovanskega in mednarodnega značaja — prosimo, da blagovolite opozoriti vse člane in članice, naj se priklase za ta izlet, ki bo nudil izredne prilike, da za nizko vsoto store važno narodno in versko dobro delo, pridobe učiteljstvu ugled pri orlovski mladini in si ogledajo lepe kraje (Moravo, Prago, Maccho) ter dožive veličastne dneve ogromnih nastopov katoliške slovanske mladine v telovadnem kroju in najlepših čl. narodnih krojih. Imeli bodo priliko slediti važnim posvetovanjem čl. inteligence in gostov več narodov ter skleniti važna osebna znanja. Vrniti moramo Čehoslovakom obisk v Mariboru in v Ljubljani (1. 1920), kjer so bili zlasti učitelji številno zastopani. Treba je skleniti ožjo zvezo katoliške slovanske inteligence spričo delavne koalicije čehosl.-jugoslovanske svobodomiselne inteligence. Pokazati moramo, da živimo in delamo v Jugoslaviji tudi mi, ne samo svobodomiselstvo, ki o nas laže in nas taji ali obrekuje v svetu. Dokazati moramo našim vladajočim nasprotnikom, kako mi znamo in hočemo v Krekovem duhu zastopati interese naroda in države tudi na zunaj. Brno nam odpira sijajne perspektive najplodovitejših verskih, narodnih in patriotskih akcij in priložnosti zanje, ako jih bomo znali in hoteli izkoristiti v korist ljudstvu in njegovim idealom, katere smo predvsem inteligenti poklicani gojiti. Kdor more, naj tudi hoče sedelovati: v kroju, na telovadišču, v narodni noši, v zboru, med vožnjo. Med potjo nazaj bomo imeli priliko pokazati naši mladini Dunaj. Priglasí se pošiljajo Pripravljalnemu odboru J. O. Z. (Ljubljana, Ljudski dom); plačati je treba do 15. aprila vsaj prvi obrok štiristo K jug., dočim cela vsota za vožnjo, hrano in stanovanje znesi 1.200 K jug. Pojasnila dobite v Mladosti in pri orlovskih odsekih.

Za nagrobni spomenik kan. in prof. Ant. Kržiča so darovali: (IV. in V. izkaz.)

Po 100 K: g. st. prošt Kalan in p. n. učiteljstvo v Vavti vasi; 60 K g. kapl. Vindišar; 50 K gđna. A. Lazarjeva v Podzemlju; 44 K p. n. učiteljstvo v Moravčah; po 40 K: učiteljice ga. Mar. Babnikova, gđne. Pavla Dežmanova, Mar. Grobovškova, Nežika Klunova, Franja Pogačarjeva, Angela Schubertova, gg. naduč. Lavrič, župnika Hiti in Osolnik, k. Šoklić; po 30 K: gđn. Mara Lapajnetova, gg. k. Otelsek in Skubic; po 20 K: učiteljice gđe. Jožica Arhova, Ang. Gerčarjeva, Franja Germova, Raf. Hrovatova, Am. Marinkova, Tončka Porentova, Leop. Rantova, Josipina Smoletova, Marija Vardjanova, p. n. uršulinski samostan Mekinje in vodstvo sirotišča v št. Vidu, gg. prof. Iv. Škerlj in Vreže.

župn. Drolc, Filipič, Hauptman, Širaj, Tomelj, k. Urh; po 12 K; gđni. Erna Razlagova in Krista Bertoldova, ž. k. Čuk; 10 K; učit. Sr. Kristan; 8 K; nadučit. Korošec; 4 K; vodja Žebre. — Nabrana vsota 16.104 K.

G. vodja Val. Tomc 400 K, p. n. šolske sestre v Celju 150 K, p. n. šolsko vodstvo na Dobrovi 140 K, gđč. učit. Lina Mikuševa 100 K, g. ž. Fr. Zupančič 60 K, po 40 K; gđni. učit. Kristina Sattlerjeva in Karolina Riglerjeva, neimenovana »bivša učenka«, gg. nadučitelj A. Kadunc in dekan Fr. Pešec, g. dekan Fr. Pavlovčič 20 K, gđč. učit. Mar. Žitkova 12 K.

Nabrana vsota 17.186 K.

Vsem plemenitim darovalcem najlepša hvala. Spomenik je v delu in bo stal nekaj nad 20.000 K. Zato odbor za Kržičev spomenik nadaljnje darove hvaležno sprejema.

Ljubljana, 1. aprila 1922.

Ravnatelj J. Slapšak, predsednik odbora.

Dr. J. Demšar, blagajnik.

Razpis učiteljskih mest v konjiškem okraju.

Na štirirazrednici z eno vzporednico v Vitanju in na dvorazrednici v Stranica h se razpisujeta nadučiteljski mesti s službenim stanovanjem.

Pravilno opremljene in kolkovane prošnje naj se pošljejo po službeni poti dotičnima krajnima šol. svetoma do dne 28. maja 1922. (Ur. list, št. 45.)

Razpis,

Z dovolitvijo višjega šolskega sveta z dne 13. ega aprila 1922, št. 4947, se razpisuje učiteljska služba na trirazredni osnovni šoli pri Sv. Križu pri Kostanjevici v stalno namestitev. Pravilno opremljene prošnje naj se vložijo do dne 28. maja 1922 po predpisani službeni poti. Okrajni šolski svet v Krškem. (Ur. list, št. 47.)

Razpis učiteljskih služb.

V šolskem okraju kamniškem se razpisujejo ta-le učna mesta v stalno namestitev:

1. Po eno učno mesto učitelja na šestrazrednicah v Mengšu in Moravčah, na petrazrednici v Komendi.

2. Učiteljsko-voditeljsko mesto na enorazrednicah na Golem in v Selih.

3. Po eno učno mesto za učiteljice na dvorazrednicah v Šmartnem, v št. Vidu, na trirazrednici v Vodica h, na šestrazrednici v Mengšu, na petrazrednici v Komendi.

4. Mesto učiteljice ženskih ročnih del na osnovni šoli v Domžalah in v Trzinu s sedežem v Domžalah.

Pravilno opremljene prošnje naj se vložijo najkasneje do dne 15. junija t. l. po službeni poti pri okrajnem šolskem svetu v Kamniku. Kdor prosi za več služb obenem, mora vložiti za vsako službo posebno prošnjo. Prosilci, ki niso še stalno nameščeni v javni osnovnošolski službi na bivšem Kranjskem, morajo dokazati z državno-zdravniškim izpričevalom, da so fizično sposobni za šolsko službo. Prednost za moško učno mesto v Mengšu imajo prosilci, ki so usposobljeni za pouk na obrtnonadaljevalnih šolah. (Urad. list št. 50.)

»Slovenski Učitelj« izhaja sredi vsakega meseca. Uredništvo (F. Lužar) je v Ljubljani, Glinška ulica 5/I. Upravištvo (Jul. Slapšak) je v Mostah pri Ljubljani. Naročnina znaša 50 K, za dijake 20 K; društvena članarina je 70 K. Vsak društveni član mora biti naročnik lista. Članke in dopise sprejema uredništvo, reklamacije in naročnino pa upravništvo.

Last »Slomškove zveze«. — Oblastvom odgovoren I. Labernik, učitelj na Rakovniku.

Tiska »Jugoslovanska tiskarna« v Ljubljani.